GENT
OPINIÓ
CULTURA
MOIANÈS
POLÍTICA
CRÒNICA

La Tosca

MOIÀ Octubre-Novembre 2025 núm. 836

El Moianès decreix

Volum excepcional d'inversions a Moià
Mobilització pro Palestina
Parlen Jan Tugués i Lluís Serracarbasa

Escorxador Comarcal del Moianès

Zona Industrial
Avda. del Prat, s/n
08180 MOIÀ

Tel. / Fax 93 820 80 84
Mòbil 608 44 21 87
Partic. 93 830 09 20

Revista número 72

MODILIANUM REVISTA D'ESTUDIS DEL MOIANÉS

La revolta dels Barretines, 1687-1690:
revolta pagesa i resistència al poder reial
Jaume Dantí i Riu

Entre Àustries i Borbons:
la guerra de Successió a Moià i el Moianès
Martí Roca Vilajoana, Adrià Cases Ibáñez

La guerra del Francès al Moianès
(corregiment de Manresa)
Quintí Casals Bergés

El P. Tomàs Mir, testimoni de les primeres
fundacions de l'Escola Pia a la corona d'Aragó
Joan Florensa i Parés

Ja a la venda a la Casa Rafel Casanova i a les llibreries!

www.modilianum.org

GENT
OPINIÓ
CULTURA
MOIANÈS
POLÍTICA
CRÒNICA

La Tosca

MOIÀ OCTUBRE-NOVEMBRE 2025 Any 79 núm. 836

EDITORIAL

El Moianès decreix

El Moianès decreix, determina la publicació d'un anuari econòmic. De fet, és l'única comarca de Catalunya que no va créixer l'any 2024. I, cosa més preocupant, la contracció de l'economia s'ha esdevingut per tercer any consecutiu, període en què les comarques veïnes han crescut força. Mentre que en els darrers tres anys l'economia del Moianès s'ha encongit en un -6,7%, al Bages hi ha hagut un creixement positiu del 12,2%. La diferència és del 18,9%, i amb Osona aquesta també excedeix el 15%. El Moianès, doncs, és de les poques comarques que no ha recuperat el nivell econòmic anterior a la pandèmia del Covid, mentre que el creixement 2019-2024 del conjunt de les comarques de Catalunya ha estat d'un 7,4%.

L'informe econòmic, publicat pel BBVA —una institució gens sospitosa d'actituds *woke*, de què es fa tanta mofa actualment— assenyala de manera contundent la «contribució decisiva dels immigrants al mercat de treball català: entre el 2018 i el 2024, un 99,6% dels 457 mil nous llocs de treball creats al país els han ocupat nascuts fora d'Espanya, elevant la seva contribució a l'estoc total de llocs de treball, des d'aproximadament el 5,5% de la mà d'obra en el 2000 a més del 29% en el 2024». L'informe, finalment, i en el cas del Moianès, assenyala el sector industrial alimentari com a factor per a explicar la davallada comarcal.

Els darrers anys, com explica la revista, algunes empreses pioneres del sector alimentari, creades per emprenedors moianesencs i amb creixements molt importants tant en nombre de treballadors com de facturació, i que han contribuït també a la creació d'una marca simbòlica d'identitat i prestigi de la comarca, s'han vist forçades a marxar, a la recerca d'espais industrials més grans i on hi hagués, alhora, plena seguretat jurídica de la seva situació urbanística.

Il·lustrem la coberta amb una imatge presa des del «volt de les pastes» —un nom que ve de la indústria alimentària que s'hi troba— el dia 7 de juliol. Es veu la columna de fum que aquell matí, en poca estona, va arrasar una nau de Vegetalia a Castellcir, fet que deixà quaranta-vuit persones sense feina. A mitjans d'octubre s'ha pogut recol·locar un 40% d'aquests treballadors i l'empresa malda per recuperar la plena activitat. Aquell fum és també, doncs, un senyal d'advertència que demana reflexionar, sense demora, si ens podem permetre dubtar de la necessitat de disposar d'uns polígons industrials plenament recepcionats. El Moianès continua essent un referent a l'Estat espanyol, actualment, de la indústria alimentària ecològica i menystenir la indústria pot comportar el menysteniment de les persones que hi treballen.

ÍNDEX

Editorial **3**

Vida municipal **5**
L'Ajuntament de Moià, amb un volum excepcional ... *J. Font* 5

Actes i esdeveniments **8**
Una Diada per a aixecar els ànims. *E. Roca* 8
Moià es mobilitza en suport a la causa palestina. *E. Altarriba* 8
Èxit de la campanya de sensibilització ... *N. P. Cirera* 10

Les entitats informen **12**
L'escola es posa en marxa amb el Let's ... *R. de la Sierra* 12
El C.E. Moià visita Mauer. *Club Esportiu Moià* 14
Biblioteca Municipal 1 d'Octubre 15
Dia Internacional de la Gent Gran. *Hospital-Residència* 16
Nou curs, rutina habitual! *Museu de Moià* 18
Visita de David Bonvehí. *Comunitat Els Avets* 20

Moianès **21**
El Moianès, l'única comarca de Catalunya ... *J. Font* 21
Castellcir, una iniciativa artística ... *F. Rochel* 24
Ampliació del pavelló d'Oló. *J. Canamasas* 26

Opinió **27**
El sant pare Francesc, límits planetaris... *M. Fortuny* 27
Sobre el comiat de difunts, encara. *J. Ruaix* 29

Finestra Oberta **30**
Berta Canals i Vilanova: «La màgia dels fils» 30

Perfils **31**
Jan Tugués, un «caster» moianès. *E. Altarriba* 31

Esports **35**
Antics futbolistes del C.E. Moià (16). Ll. Serracarbasa. *J. Riera* 35

Miscel·lània **38**
Continuaré caminant (i 2). *M. Gutiérrez* 38
Bicicletes de foc de J. Iglésias vs. Youngtimers. *J. Riera* 40
Entrar altre cop a la cova del Toll. *G. Payàs* 41

Breus **42**

Una mica d'història **43**
L'apicultura. *J. Fonts* 43

Publicacions **46**

Moviment demogràfic / Necrològiques **48**

Dades meteorològiques **50**

Incendi de Vegetalia, 7 de juliol
(Fot. Sebastià Renom)

LA TOSCA Can Carner. Joies, 11-13 - 08180 Moià · latosca@latosca.cat · www.latosca.cat

Consell de Redacció: Eduard Altarriba, Alícia Arisa, Neus P. Cirera, Jaume Clarà, Josep Font, Cristina Forcada, M. Carme Muñoz, Elvira Permanyer, Roser Portet, Josep Riera, Elisa Roca, Josep Ruaix
Administració: Eduard Gómez
Disseny de la revista: Soldevila. Disseny i Comunicació — Impressió: Winihard Gràfics, Moià
DL B-4501-1983 — ISSN 2014-5160, 2014-5179 (versió digital) — 8 números l'any. Preu de l'exemplar: 5'0 euros

Edita: ASSOCIACIÓ CULTURAL MODILIANUM

Amb el suport de: Generalitat de Catalunya Departament de la Presidència · Ajuntament de Moià

LA TOSCA és membre de: (≡)ACPC Associació Catalana de la Premsa Comarcal

VIDA MUNICIPAL

L'Ajuntament de Moià, amb un volum excepcional de recursos financers

Josep Font

Aquest any 2025 l'Ajuntament de Moià està executant un volum d'inversió proper al 20 milions d'euros, sense comptar-hi els 3,3 milions per a la planta de biogàs que té concedits dels fons Next Generation. És un abast excepcional, tant per la dimensió de la vila com, sobretot, perquè tot just fa tres lustres que l'ajuntament s'havia declarat en fallida tècnica, l'any 2011, i calculava que el deute acumulat podia ser d'uns 25 milions. S'ha ben capgirat, doncs, una situació de carreró sense sortida, i amb una penitència dura de digerir: dels anys 2015 al 2017 el pressupost d'inversions del municipi va ser de poc més de 200.000 euros anuals i del 2018 al 2021 d'uns 600.000. La gestió del deute va transformar un cercle viciós en un de virtuós, per la capacitat de captació de fons i d'estalvi, cosa que han permès de multiplicar les inversions en un període en què l'IBI s'ha reduït en aproximadament un 15%, comptant la inflació.

La situació actual és un veritable contrapunt de l'època fosca viscuda: el consistori disposa de més de 7,5 milions d'euros del Next Generation per a la rehabilitació de Les Faixes II, de Cal Comadran i per a la futura construcció de la planta de biogàs. També és molt sorprenent la disposició de tresoreria i romanent, ja que, amb projectes iniciats en el 2024 com Cal Comadran i Montví, s'estan executant uns 12,3 milions d'euros amb recursos propis de l'ajuntament.

Entre els projectes més importants, s'estan acabant les obres de Montví de Baix, que va assumir l'ajuntament però que repercuteix en els propietaris de les parcel·les. Amb l'ajuda de la Generalitat, el municipi construirà un nou vial paral·lel a la C-59 que connectarà les dues zones de Montví i té previst de licitar les obres o bé abans d'acabar l'any o en el primer trimestre del 2026. També s'està acabant la remodelació de Cal Comadran, de què ha anat donant compte la nostra revista. També s'està concloent la rehabilitació de

Interior de Cal Comadran (fot. J. Font)

la planta entresòl de la casa de la vila, que permetrà disposar de nova superfície de treball i en millors condicions ambientals. Semblantment, s'ha climatitzat l'Escola Bressol, aquest any, i s'ha adquirit el camp situat entre el camp de futbol i el cementiri, on s'emplacen les atraccions de la festa major.

A la taula següent es fa una relació de les inversions en curs de l'Ajuntament de Moià, algunes iniciades en l'exercici 2024 i d'altres que es licitaran el darrer trimestre del 2025 i s'executaran en el 2026, per la qual cosa algun import pot anar a la baixa. Només s'han consignat inversions d'un volum superior a 40.000 euros.

Inversions de l'Ajuntament de Moià 2024-2025

Projecte	Import total	Recursos propis ajunt.	Next Generation	Diputació de Barcelona	Generalitat de Catalunya
Rehabilitació Les Faixes II	5.802.895	2.958.694	2.844.201		
Urbanització Montví de Baix	5.052.000	5.052.000			
Rehabilitació Cal Comadran	4.114.825	2.698.259	1.416.566		
Nou vial a Montví de Baix	581.490	224.663			356.827
Millora accés Pla Romaní	521.321	104.264			
Rehabilitació planta entresòl ajuntament	501.220	501.220			
Pacificació avinguda de la Vila	213.042	63.042			150.000
Nova instal·lació elèctrica Les Faixes I	205.272	85.220			120.000
Carrer de la Tosca Fase II	183.013	133.013		50.000	
Carrer de la Tosca Fase I	176.816	126.816		50.000	
Direcció obres rehabil. Les Faixes II	151.090	151.090			
Climatització Escola Bressol	143.877	143.877			
Adquisició finca rústica El Saiol	122.761	122.761			
Parc prehistòric Coves del Toll	110.279	22.056			88.223
Millora i arranjament camins (2 projectes)	75.000			75.000	
Millora pati Escola Pública	64.727			64.727	
Millora zona verda Pla Romaní*	45.285			45.285	

*Import de la memòria valorada. No adjudicat.

MÉS DIGITALS

MOTIVA'LS A FER FORMACIÓ GRATUÏTA

T'hi apuntes?
Truca al 012 o informa-te'n a mesdigitals.gencat.cat

A Catalunya, ser digital no té edat

Finançat per
Unió Europea
Fons Europeu
Next Generation
GOBIERNO DE ESPAÑA
Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència
Next Generation Catalunya
Generalitat de Catalunya
El Govern de Tothom

ACTES I ESDEVENIMENTS

Una Diada amb l'objectiu d'aixecar els ànims del poble català

Elisa Roca

La pujada al Grony de la Torre, organitzada des de fa vint-i-cinc anys pels Amics del Grony, va congregar al cim prop d'un centenar de persones per a renovar l'estelada com es fa cada Onze de Setembre. Després de menjar coca i beure algun refresc, Jordi Terradellas va donar la benvinguda i seguidament en Marc Capdevila va cedir la paraula al grup de danses tradicionals de Moià, que foren els convidats d'enguany. Perquè estan de triple celebració: els 50 anys de la recuperació del Ball del Ciri aquest 2026, els 50 de la recuperació del ball de Garrofins el 2024 i l'any que ve celebraran els 50 anys de la represa del ball de Gitanes. Jordi Ferrer, que és qui va al capdavant de les danses, no pogué ser-hi per una indisposició i fou Cosme Homs, en nom de tot el grup, qui parlà de la figura de Josefina Pons, iniciadora de l'esbart dansaire l'any 1981 amb l'objectiu de mantenir vives les danses quan estaven a punt de desaparèixer. També va subratllar que les danses són un patrimoni del poble i que és aquest qui les ha de mantenir. Un cop hissada la bandera, l'acte va acabar amb el cant dels Segadors i amb una foto de grup feta des d'un dron que sobrevolà l'indret durant tot l'acte

La senyera, al Grony

Cap a dos quarts d'una, l'ofrena floral als peus de l'estàtua de Rafel Casanova va seguir les pautes habituals. Van dipositar els rams les entitats, associacions i col·lectius de la vila; seguidament, els partits polítics, i per últim, els ajuntaments del Moianès (enguany fins i tot hi havia representació del poble d'Aoiz, relacionat amb Moià des de fa molts anys). El convidat a la festa, Oriol Soler Castanys, emprenedor i activista, director de la cooperativa Abacus, va fer un parlament enfocat a preservar el teixit associatiu —ser part d'entitats, associacions o agrupacions a nivell local— per a tirar endavant el poble català i lluitar per la seva cultura, la seva llengua i les seves tradicions davant el flux migratori que hi ha en l'actualitat, que molts cops gira l'esquena a la integració en la societat catalana. La reivindicació sobre la pau a Gaza i els drets del poble palestí també hi van ser presents. Els Falcons de Castellcir i el Grup de Recreació Històrica de Moià 1714 van participar en l'acte, que finí amb la interpretació de l'himne nacional de Catalunya a càrrec de l'Espai Musical.

Moià es mobilitza en suport a la causa palestina

Eduard Altarriba

El dia 2 d'octubre es va produir a Moià una manifestació en suport a la Global Sumud Flotilla que, infructuosament, havia provat de trencar el bloqueig humanitari sobre la Franja de Gaza. La concentració aplegà un centenar llarg de persones que avançaren per diversos carrers del poble encapçalats per la pancarta de l'entitat convocant, Moianès amb Palestina. El cert és que des de les diferents entitats implicades en aquesta causa ja s'havia preparat amb antelació aquesta protesta en previsió de la més que plausible detenció de la flotilla per part del govern israelià. Contravenint el dret internacional, Israel havia decretat una zona d'exclusió marítima en aigües internacionals, una línia imposada que no s'atreví a creuar el vaixell de guerra *Furor*, el qual, enviat pel govern espanyol (juntament amb bucs italians i turcs), donà una breu protecció als vaixells dels activistes que, des de la seva sortida del port de Barcelona, havien patit diversos atacs i actes d'intimidació. Així, doncs, aquest abordatge en aigües internacionals i la detenció i trasllat a Israel dels activistes va desencadenar aquestes protestes, que, en certa manera, havien de completar el vertader objectiu de la flotilla: posar de manifest el genocidi bíblic que s'està perpetrant en terres de Palestina i denunciar el silenci

La manifestació, al carrer de l'Onze de Setembre (fot. Xavier Rius)

i les complicitats de la comunitat internacional, sobretot de la Unió Europea, així com la inoperància d'unes Nacions Unides llastades per la lacra del Consell de Seguretat, incapaços tots plegats d'articular una resposta davant aquesta crisi humanitària i moral.

La mobilització també va servir de prèvia per a la gran manifestació de Barcelona, que aplegà unes 300.000 persones, 70.000 segons la Guàrdia Urbana. Així, entre crits de suport a la causa Palestina i als integrants de la Flotilla, la manifestació moianesa arrencà des de la plaça de les quatre barres escortada per uns quants cotxes dels Mossos d'Esquadra. El recorregut no estava gaire definit, de manera que tot pujant per l'avinguda de la Vila s'optà per un gir inesperat fins a la plaça del Colom i tornar a baixar fins a l'encreuament de les carreteres, on es tallà el trànsit deu minuts. Allà, flanquejada per bengales de fum, la regidora de Capgirem Moià - CUP i també membre del col·lectiu Moianès amb Palestina, Lakshmi Roset, llegí un manifest on s'exposaven els motius i reivindicacions de la concentració. Finalment, la marxa retornà al punt d'origen, on es va dissoldre després d'un parlament final i la preceptiva foto de grup.

Èxit de la campanya de sensibilització amb Palestina als pobles del Moianès

Neus P. Cirera

«Algun dia tothom hi haurà estat sempre en contra», una iniciativa de sensibilització amb Palestina impulsada pel col·lectiu Moianès amb Palestina, ha aconseguit situar-se als pobles del Moianès. La campanya ha aconseguit l'adhesió de gairebé una quarantena d'entitats de la comarca. El lema «Algun dia tothom hi haurà estat sempre en contra» correspon al títol del libre d'Omar El Akkad, i la il·lustració, a l'edició anglesa del llibre obra de l'artista Ahmad Sabbagh. La iniciativa s'encetà a la plaça Major de Collsuspina durant el pregó de festa major de l'Associació Giracirc. Durant el mes d'agost s'anaren situant la resta de pancartes als altres pobles (a excepció de Granera): Collsuspina, Moià, Castellcir, Calders, Monistrol de Calders, Santa Maria d'Oló, Sant Quirze Safaja, l'Estany i Castellterçol.

La campanya s'ha organitzat amb l'ànim de sensibilizar la població, entitats i estaments polítics sobre la situació extrema que està patint la població civil palestina, que ja ha provocat gairebé 70.000 víctimes (xifra només de les oficialment comptabilitzades pels bombardejos sobre la població civil), milers i milers d'amputats, milers d'orfes, la completa devastació de la Franja de Gaza, el trencament de l'alto al foc i el setge de fam sota el qual romanen sotmesos els supervivents, malvivint en un context de completa devastació i de mancances de tota mena.

* * *

Moianès amb Palestina és un col·lectiu de persones residents als diferents pobles del Moianès, associades per fer front a l'injust setge israelià contra el poble palestí. Si voleu afegir-vos-hi o fer seguiment de pròximes accions vegeu Instagram *@moianesambpalestina*, o contacteu amb *moianesambpalestina@gmail.com*.

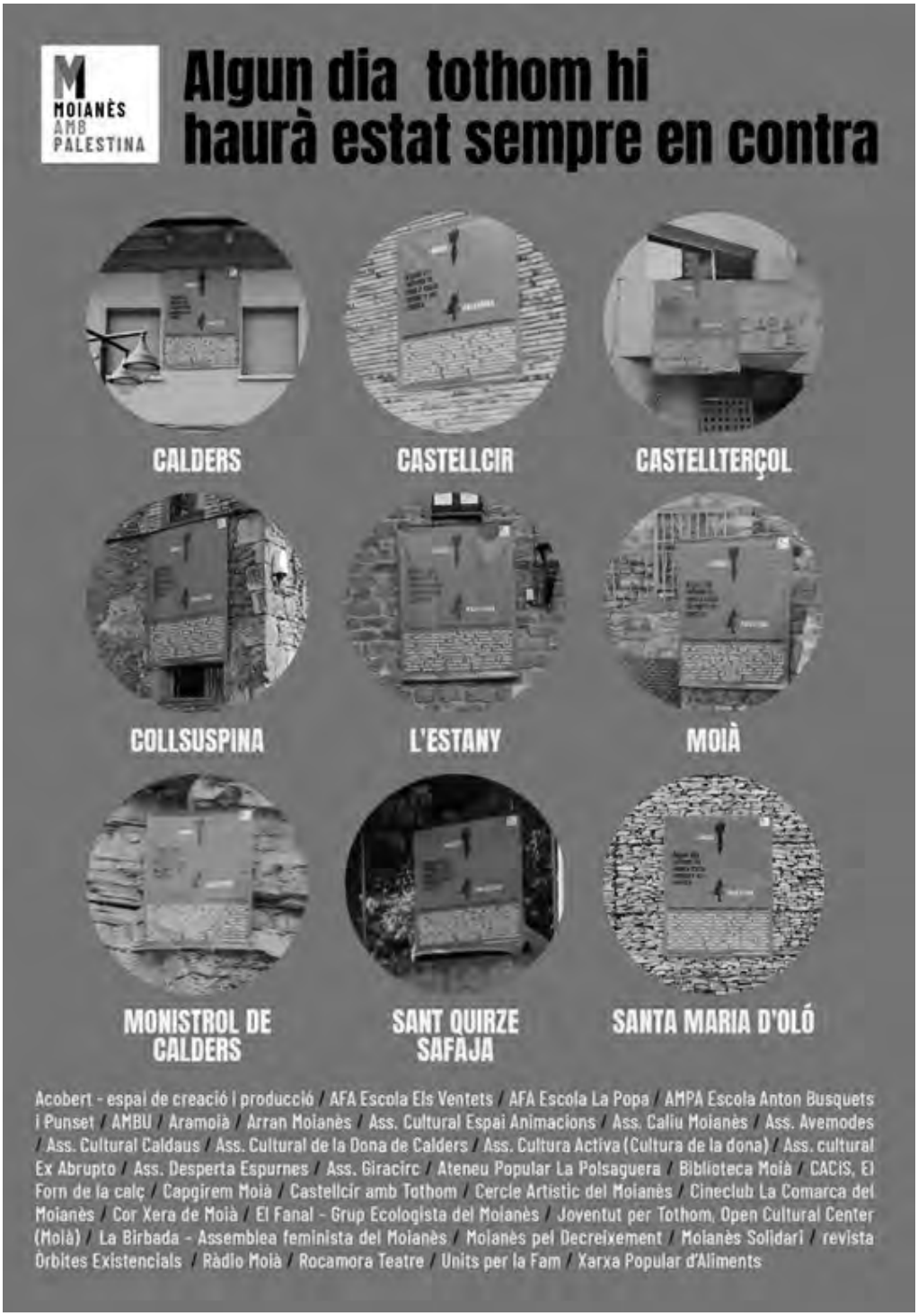

Campanya de Moianès amb Palestina

LES ENTITATS INFORMEN

L'escola es posa en marxa amb el Let's clean up! al Molí Nou

Raquel de la Sierra. Directora de l'Escola Josep Orriols i Roca

Tot just hem acabat la primera setmana del curs 2025-2026 i ja podem dir que l'hem tancada de la millor manera possible: amb una activitat de cohesió i consciència mediambiental que ens ha permès gaudir de la natura i alhora cuidar-la. Ens referim a la sortida al Molí Nou del divendres 12 de setembre, en què tot l'alumnat, des d'I4 fins a 6è, de l'Escola Josep Orriols i Roca va participar en el projecte Let's clean up!

Activitat al Molí Nou (fot. Escola J. Orriols i Roca)

L'experiència va començar a un quart de deu del matí, quan vam sortir tots junts de l'escola en parelles de padrins i fillols, unint grans i petits: I4 amb 4t, I5 amb 5è, 1r amb 6è i 2n amb 3r. Després d'una agradable caminada fins al Molí Nou, vam esmorzar plegats i escoltàrem una breu explicació sobre la importància de tenir cura dels espais naturals, especialment del nostre estimat paratge.

Repartits en grups i amb guants a la mà, ens vam distribuir per zones i començàrem a recollir deixalles. Al mateix temps, anàvem comentant entre nosaltres les conseqüències que pot tenir la brossa quan queda abandonada al bosc. El resultat final va ser sorprenent: vam aconseguir retirar set quilos de residus! Un cop la feina feta, arribà el moment més esperat: una estona de joc i convivència en un entorn net i cuidat.

La cloenda de l'activitat la vam fer tots junts, compartint el que havíem trobat, el que ens havia cridat més l'atenció i, sobretot, com hem d'actuar cada vegada que anem al bosc. La valoració general va ser molt positiva: ens vam sentir orgullosos de la feina feta i contents d'haver conviscut una estona amb companys i companyes de tots els cursos.

Ha estat una manera fantàstica de començar el curs, amb tota l'escola unida (excepte els infants d'I3, que encara estan en període d'adaptació) i treballant per una causa que ens beneficia a tots: la cura del nostre poble i del nostre entorn. Esperem poder repetir una activitat semblant a final de curs, ja amb la participació de tota la comunitat escolar, des d'I3 fins a 6è.

L'equilibri perfecte
Gaudir i protegir
A la natura, els actes incívics no hi caben.
Descobreix l'equilibri entre gaudir i protegir a espaisnaturals.cat
Generalitat de Catalunya
El Govern de Tothom

El C.E. Moià visita Mauer

Club Esportiu Moià

Entre els dies 11 i 14 de setembre l'equip femení cadet del Club Esportiu Moià va fer una estada al municipi alemany de Mauer, localitat agermanada amb Moià. La delegació era formada per les jugadores, diverses famílies i representants tant del club com de l'Ajuntament de Moià, en un viatge que va esdevenir una experiència enriquidora tant en l'àmbit esportiu com en el cultural i humà.

Les jugadores i acompanyants van ser acollits per famílies de Mauer, que els oferiren una hospitalitat extraordinària, en un ambient de gran germanor. Al llarg de l'estada, el grup va tenir l'oportunitat de conèixer a fons la vila i el seu entorn, així com algunes de les seves principals institucions i equipaments, incloent-hi l'ajuntament, el parc de bombers i les instal·lacions esportives locals. També es van dur a terme activitats culturals, com la visita a la ciutat universitària de Heidelberg, una excursió pels entorns naturals de Mauer i la descoberta del Museu de la Tècnica de Sinsheim i el Museu de Mauer, on es preserva la memòria històrica de la regió.

En l'àmbit esportiu, cal destacar l'entrenament conjunt amb l'equip femení de Mauer, que va afavorir l'intercanvi d'experiències i mètodes de treball, així com el partit amistós celebrat el dissabte a la tarda, que acabà amb un matx en què es van barrejar les jugadores dels dos equips, en un clima de cordialitat i respecte mutu. Les jornades van culminar amb un sopar de germanor que posà de manifest l'amistat i els valors de cooperació que caracteritzen aquest agermanament.

Tal intercanvi ha suposat una vivència inoblidable per a les jugadores i les seves famílies, que, més enllà de l'activitat esportiva, han pogut establir llaços personals i culturals. El C.E. Moià valora molt positivament l'experiència, que consolida els vincles d'amistat i col·laboració entre Moià i Mauer i reforça la importància de l'esport com a eina de cohesió i entesa entre pobles. Desitgem que en una pròxima ocasió siguin les famílies i esportistes de Mauer qui ens visitin a Moià, per tal de continuar enfortint aquesta bona relació.

Les jugadores de Moià i de Mauer (fot. C.E. Moià)

Biblioteca Municipal 1 d'Octubre

Comencem la tardor amb l'habitual ventall d'activitats i propostes que us oferim des de la biblioteca. Així, doncs, el 3 de setembre vam gaudir del taller «Joc de tres en ratlla de viatge», a càrrec de Creativa. Tot cosint un saquet de tela per a després pintar unes pedres que simbolitzaven les fitxes, els petits participants van poder elaborar el seu propi joc de tres en ratlla amb unes decoracions ben divertides.

Aquest mes de setembre la biblioteca va acollir l'exposició «Molt Moià», creada per diversos joves nouvinguts que viuen a la vila i que han participat en el projecte *Joventut per Tothom*, impulsat per Open Cultural Center. El dia 18 es va fer la presentació: s'explicà el projecte i es donà veu a diversos immigrants que explicaren en primera persona la seva realitat quotidiana.

El dia 19 de setembre, Òscar Pla, de l'Associació Caldaus, va oferir una xerrada divulgativa sobre el llibre-joc. A través de variats exemples aprofundí en el coneixement d'aquesta tipologia de llibre que intenta fusionar el plaer de la lectura amb l'emoció d'un bon joc de taula.

Com cada últim dilluns de mes, el 29 de setembre es va dur a terme el club de lectura. En aquesta ocasió la sala infantil s'omplí fins a vessar per fer tertúlia sobre la darrera novel·la de Sally Rooney, *Intermezzo*, amb el seu traductor Ferran Ràfols. L'experiència del ponent, així com el joc que donen els personatges de la novel·la, van generar un diàleg a partir del qual es reflexionà sobre un ofici menystingut històricament: el de la traducció.

Amb l'inici del curs escolar es comença, des de la biblioteca, amb les visites d'alumnes per tal d'enfortir l'hàbit lector i donar a conèixer els serveis que s'ofereixen. A més, s'ha fet arribar un lot de llibres a cada centre educatiu del municipi seguint les línies impulsades pel Pla de Lectura Municipal.

Club de lectura amb Ferran Ràfols (fot. Biblioteca Mun. 1-O)

Dia Internacional de la Gent Gran

Hospital-Residència de la Vila de Moià

Cada 1 d'octubre se celebra arreu del món el Dia Internacional de la Gent Gran, una jornada que ens convida a reflexionar sobre la importància dels ancians en la nostra societat. Parlar de la gent gran és parlar de memòria, de saviesa i de vivències compartides que constitueixen un patrimoni col·lectiu. Són testimonis de la nostra història recent, però també guies que, amb la seva experiència, ens ajuden a encarar el futur amb més consciència i respecte. Reivindicar-ne el valor és imprescindible per a construir una societat justa, solidària i inclusiva.

Enguany a l'Hospital-Residència de la Vila de Moià hem viscut aquesta diada de manera molt especial. Ens han acompanyat els alumnes de l'Institut Moianès que estudien el cicle formatiu d'atenció a persones en situació de dependència. La seva presència ha estat un regal i un exemple de col·laboració positiva entre generacions. Els joves han llegit un manifest emotiu i reivindicatiu sobre els drets i la dignitat de les persones grans i després, conjuntament, hem creat uns murals plens de color, missatges i creativitat que vam penjar a les parets del centre.

També la Marta, psicòloga de l'establiment, ha ofert un taller participatiu per posar en valor la gent gran i ajudar-nos a reflexionar sobre la manera com sovint la societat invisibilitza aquest col·lectiu. La jornada s'ha tancat amb un detall molt dolç i festiu: un pastís-gelat de què tots hem gaudit.

El que ha quedat clar és que aquest tipus d'iniciatives són molt més que un esdeveniment puntual. Són moments que enforteixen els vincles intergeneracionals, que permeten als joves aprendre de l'experiència i la saviesa de la gent gran i alhora ofereixen a aquests l'energia, l'interès i l'afecte de les noves generacions. Celebrar el Dia Internacional de la Gent Gran és, en definitiva, reconèixer que cuidar, valorar i respectar aquesta franja de la població és cuidar també el futur de tota la societat.

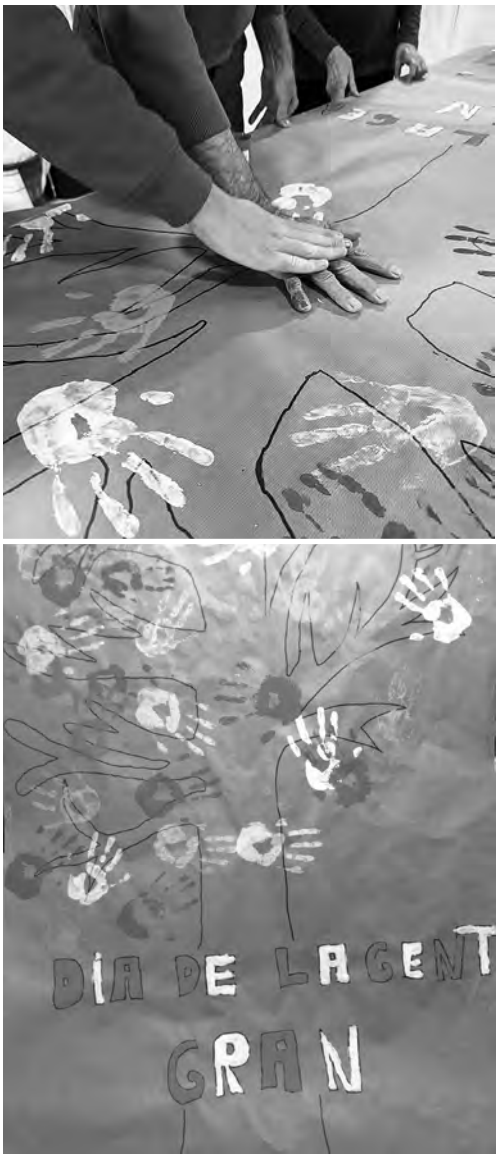

Mural del Dia Internacional de la Gent Gran

Vols informar-te sobre habitatge?

Si tens qualsevol dubte o vols fer una consulta relacionada amb mesures, ajuts o tràmits, pots adreçar-te a les oficines de l'Agència de l'Habitatge, trucar al 012 o als telèfons de l'Agència Catalana de l'Habitatge o visitar el web **habitatge.gencat.cat**

Generalitat de Catalunya

El Govern de Tothom

Nou curs, rutina habitual!

Museu de Moià

L'arribada del setembre al Museu de Moià - Casa Museu Rafel Casanova i al Parc Prehistòric de les Coves del Toll és sempre sinònim de canvi, d'inici de nova rutina. Els centres educatius d'arreu del territori engeguen motors, i amb ells, també nosaltres. És així com fa poc més d'un mes el Parc Prehistòric rebia de nou visitants escolars, alhora que retornava al seu horari d'obertura habitual de 10.15 a 16 hores (caps de setmana, festius i ponts).

Campament de l'Associació de Recreació Històrica Moià 1714

Un any més continuem treballant per acostar la prehistòria, la geologia, la natura, la història i el patrimoni als infants i joves responent a les demandes d'aprenentatge de cadascuna de les edats. Oferim visites, activitats i tallers des de cicle infantil fins a cicles formatius i batxillerat (podeu consultar la nostra oferta didàctica a l'apartat *Serveis i Activitats > Escoles* del nostre web). A més, als centres educatius de Moià se'ls ofereix la nostra oferta educativa gratuïtament i les entitats moianeses poden gaudir d'una visita gratuïta a l'any al Museu i a les Coves prèvia reserva.

D'altra banda, l'11 de setembre, data important per a la Casa-Museu Rafel Casanova, aquells que s'hi van apropar pogueren ser partícips de la celebració de la Diada Nacional de Catalunya d'enguany. Durant tot el dia el museu pogué visitar-se de manera gratuïta en jornada de portes obertes. I, com si es tractés del segle XVIII, a la porta de l'edifici s'hi va instal·lar un campament de soldats de la Guerra de Successió a càrrec de l'Associació de Recreació Històrica Moià 1714. Alhora, entre les 11 i les 14 h, els visitants pogueren gaudir de diverses activitats gratuïtes, com una partida de *Victus. Barcelona 1714* i altres jocs de taula a càrrec de l'Associació Caldaus, així com un taller en què cadascú crea la seva senyera, a càrrec del Museu. En total, les activitats van aplegar 437 persones al llarg del matí. Va ser tot un èxit!

Paral·lelament, el mateix 11 de setembre es va inaugurar l'exposició «Rafel Casanova i les commemoracions de

l'11 de Setembre a Moià», oberta fins al 18 d'octubre. Un total de 207 persones hi van passar el dia de la inauguració, començant per l'alcalde, Dionís Guiteras, i el personatge convidat, Oriol Soler Castanys, emprenedor i activista del món cooperatiu. La mostra es presenta com un recorregut fotogràfic de 120 anys a través dels diversos actes i reivindicacions al voltant de l'escultura de Casanova i la seva figura. Més enllà de les fotografies, es presenten diverses escultures i objectes relacionats amb Casanova, com una antiga placa de carrer de l'any 1914.

Per altra part, els dies 14, 15 i 16 d'octubre alguns dels membres del museu van assistir a Montserrat a les 10es Jornades Obertes de la Xarxa Estatal de Geoparcs Mundials UNESCO. Una trobada que també va aplegar altres representants de geoparcs, experts, educadors, gestors i comunitats locals. L'objectiu era afavorir l'intercanvi de coneixements i experiències, enfortir la cooperació, millorar la gestió i impulsar iniciatives conjuntes. L'educació va ser l'eix vertebrador d'aquesta desena edició, destacant el paper dels geoparcs com a espais d'aprenentatge i divulgació. A través de programes educatius innovadors es promou la participació de la comunitat local, es fomenta una consciència ambiental responsable i es contribueix a formar una societat resilient i responsable, més ben preparada per als reptes actuals i futurs. Moià forma part del Geoparc des dels seus inicis (any 2007), quan es va constituir com a Parc Geològic i Miner de la Catalunya Central, i actualment és l'únic municipi i patró del Geoparc amb dos centres d'interpretació oberts al públic: el museu i les coves.

Pocs dies després, el 18 d'octubre, el Parc Prehistòric de les Coves del Toll va acollir una trobada amb el professorat per continuar treballant en el Pla Estratègic Educatiu del Geoparc Mundial de la Catalunya Central. La sessió se centrà a conèixer què és i què singularitza el Geoparc, alhora que es presentaren els recursos educatius que tenim a l'abast. En aquesta línia, el Museu de Moià - Casa Museu Rafel Casanova i Parc Prehistòric de les Coves del Toll va presentar la nova maleta didàctica sobre geologia, ja a disposició de tots els centres educatius.

Per acabar, esperem que ningú no s'hagi alarmat si, passejant pel Parc Prehistòric la setmana del 15 de setembre, ha trobat els bombers. La presència de diversos grups d'efectius del Parc de Bombers de Moià es deu a visites per al coneixement del complex càrstic per a la detecció de possibles perills, així com per a la prevenció de riscos. D'altra banda, també es faran durant el més de desembre les corresponents visites al museu, per al coneixement i salvaguarda del patrimoni en contextos de risc, com incendis o inundacions.

Sant Antoni, 14
08180 MOIÀ

el casal
CaFè - Bar

Tel. 93 830 03 02

Visita de David Bonvehí

Comunitat Els Avets

El dia 3 d'octubre vam rebre la visita de David Bonvehí Torras, director general d'Economia Social i Solidària i el Cooperativisme, que va venir per conèixer de prop la Comunitat Els Avets i la nostra tasca d'atenció integral a les persones amb discapacitat intel·lectual.

L'objectiu de la visita era explorar possibles sinergies i punts de col·laboració amb l'administració, amb la voluntat de continuar impulsant projectes que reforcin l'economia social, la inclusió i el benestar de les persones que atenem.

Agraïm molt l'interès i la proximitat mostrada pel Sr. Bonvehí, així com el suport institucional a la nostra tasca i compromís amb el territori.

D. Bonvehí a la Llar dels Avets

Odontologia conservadora i estètica
Endodòncia i pròtesis
Odontopediatria
Ortodòncia
Cirurgia
Implants i periodòncia
Blanquejaments

Visites diàries

CLÍNICA DENTAL ANFRUNS

Dra. Carlota Anfruns Damians - Odontòloga i Màster en Od. Integrada d'adults
Dr. Lluís M. Anfruns i Serra / *Metge - Estomatòleg*
Av. de la Vila, 3-5 - 08180 Moià - Tel. 93 820 81 28

MOIANÈS

El Moiànès, l'única comarca de Catalunya en decreixement econòmic

Josep Font

Aquesta tardor, la publicació de l'anuari econòmic comarcal BBVA 2025 constata un resultat singular en l'economia comarcal: amb dades de l'any 2024, el Moianès és l'única comarca de Catalunya amb una evolució negativa de la taxa del valor afegit brut, el VAB, amb un decreixement de l'1,1%.

L'economia de la comarca ja havia retrocedit un -2,7% en el 2023 i un -2,9% en el 2022. En aquests tres anys, al Moianès hi ha hagut un decreixement del -6,7% i s'ha separat en més de 15 punts percentuals en relació a comarques veïnes com el Bages, que ha crescut un 12,2%, o Osona, amb un increment del 10,4%. Aquesta evolució negativa provoca també que sigui de les poques comarques que no han recuperat encara el nivell econòmic previ a la pandèmia del Covid-19. El VAB del Moianès de l'any 2024 està en -4,6% respecte al nivell del 2019, mentre que per al conjunt de les comarques de Catalunya el creixement 2019-2024 ha estat d'un 7,4%.

Per sectors, va créixer lleugerament el primari, empès sobretot per l'agricultura, així com la construcció i els serveis. Els serveis representen més del 48% del VAB de la comarca. Però aquests increments s'han vist llastats per l'evolució del sector industrial i, específicament, l'informe del BBVA determina la caiguda del sector de l'alimentació. Això ha provocat que en el sector industrial l'afiliació a la Seguretat Social sigui un 28,5% inferior en el 2024 en comparació de les xifres registrades l'any 2019. En conjunt, l'estudi adverteix d'un retrocés del 2% d'afiliats a la Seguretat Social el darrer any i que és un 6,5% inferior als afiliats en el 2019. I encara hi ha un factor que no està inclòs en l'informe, i és el de l'evolució demogràfica: des del 2019 el Moianès ha crescut amb més de 1.000 habitants, amb increments de més de 300 habitants els anys 2020 i 2021, per la qual cosa el VAB per habitant mostraria dades encara més preocupants.

Instal·lacions de Casa Mas a Sallent (fot. J. Font)

Els darrers anys, algunes empreses del sector alimentari pioneres, creades per emprenedors moianesencs i que han experimentat creixements molt importants, tant en nombre de treballadors com de facturació, i que han contribuït també a la creació d'una marca simbòlica d'identitat i prestigi de la comarca, s'han vist forçades a marxar, com Sosa, que es va traslladar de Moià a Navarcles; Casa Mas, de Castellterçol a Sallent; Suquipà, de Castellcir a Sant Feliu de Codines, o Natursoy, que ha externalitzat el magatzem al Vallès. I encara hi ha un epíleg, en aquesta narració: l'incendi d'una nau de Vegetalia a Castellcir el dia 7 de juliol, que va deixar 48 treballadors en ERTO. Midsona Iberia, empresa propietària de Vegetalia, malda per redreçar i recuperar l'activitat, però aquella columna de fum era també una alerta de la situació del sector. En parlem amb alguns dels seus protagonistes per analitzar-ho i anticipar possibles efectes futurs. De les converses es desprèn un «pronòstic reservat».

Dionís Guiteras, alcalde de Moià i empresari fundador de Natureco, coneix molt bé el teixit empresarial de la comarca. Al Moianès, la indústria agroalimentària és el model econòmic que va sorgir de la crisi agrària i tèxtil dels anys setanta i vuitanta del segle passat, sense esdevenir un monocultiu, per sort. Es tracta d'un sector anticíclic, que aguanta bé en moments de crisi —de menjar no ens en podem pas estar—. I és també un sector molt intensiu en mà d'obra, en recursos hídrics i energètics i en necessitats d'espai. Abans del coronavirus ja hi havia empreses que necessitaven més superfície. Durant la pandèmia, les taxes d'atur al Moianès eren més baixes fins i tot que al País Basc. Amb més llocs de treball, es va generar un efecte crida. Ara, amb la recuperació econòmica, les empreses es veuen obligades a créixer, però amb la majoria de polígons per recepcionar no hi ha marge de maniobra i, afegit a les mancances urbanístiques, hi ha un problema de mida dels polígons, que són petits. Acabada la crisi del Covid, a més, va començar una competència entre territoris per acollir empreses. Guiteras creu que l'INCASOL els ha fet «dúmping», perquè disposen de moltes hectàrees de sòl industrial totalment urbanitzades, sense activitat, que encara venen de la crisi del 2007 i que necessiten omplir. Per tant, els preus en llocs com Artés, Sallent, Sant Fruitós o Vic són més econòmics. El Moianès, havent de regularitzar els polígons i fer nou sòl industrial, no pot competir en preu de sòl industrial. El problema, doncs, no són les carreteres o la manca de tren; les empreses s'hi han adaptat bé. És la manca de sòl industrial. I ara les empreses ja disposen de tota la mà d'obra poc qualificada que requerien, i necessiten gent per a exportació i personal molt qualificat, que podria donar feina a joves formats. L'alcalde adverteix que el trasllat d'empreses d'alimentació es podria repetir, i fins i tot estendre a altres sectors: «El que va passar amb els nostres pares, que van haver de viure el tancament de tot el sector tèxtil en poc temps, podria tornar ara aquí.»

Sebastià Mas, fundador i propietari de Casa Mas, amb una planta de producció ben equipada a Castellterçol, s'ha traslladat a Sallent. La parcel·la de Sallent és de 40.000 metres quadrats. Al Moianès no hi ha sòl industrial d'aquesta mida. Per altra banda, hi ha el tema de la dimensió poblacional de la comarca. L'empresa va anar creixent fins a 400 treballadors, i els costava de captar personal especialitzat o personal temporal en moments determinats, com per a cobrir les vacances. Ara, al Bages, han passat d'una comarca que no arriba a 15.000 habitants a una que depassa el nombre de 150.000 habitants, entre

Manresa i els seus voltants, i trobar personal és molt fàcil. A l'inici del trasllat, molts treballadors del Moianès van continuar, desplaçant-se diàriament. Però els 40 minuts per trajecte han fet minvar aquesta aportació, i actualment només un 30% de la plantilla de Casa Mas és del Moianès.

Eva Roger és la directora comercial de Midsona Iberia, indústria propietària de Vegetalia i regidora de l'Ajuntament de Moià. Creu que l'informe del BBVA constata que el Moianès és una comarca amb moltes virtuts però fràgil, i més tenint en compte que el polígon més gran del Moianès no està regularitzat, fet que afegeix risc a la situació existent. Constata que la situació ha canviat i que les dificultats que tenien Casa Mas o Natursoy per a captar personal ara no hi són, ja que, amb les empreses que han marxat, hi ha personal disponible. Tenen la idea de poder recuperar tota l'activitat que tenien abans de l'incendi. Utilitzen al màxim la nau que no es va incendiar i s'han traslladat a la nau que ocupava Casa Mas a Castellterçol. Percep ganes des de Suècia, d'on és la propietat actual de l'empresa. L'incendi va deixar 48 treballadors en expedient de regulació temporal d'ocupació ERTO, però a inicis d'agost van crear un torn de dijous a dilluns, i a mitjans d'agost van reprendre la producció de seitan. El mes de setembre han recuperat la fabricació de receptes d'hamburgueses. Això fa que, a mitjans d'octubre, ja han pogut recol·locar un 40% dels treballadors en ERTO.

Quico Sosa va ser «refundador» de l'empresa que havien encetat els seus pares, la qual va passar de 20 a uns 200 treballadors. Va traslladar-se de Moià a Navarcles, precisament a les naus del que havia estat una colònia tèxtil, a la vora del riu Llobregat. Afirma que avui el Moianès continua essent un referent a l'Estat espanyol en producció d'aliments ecològics, malgrat els trasllats. Històricament, el Moianès ha patit manca de política industrial. A Moià, durant anys i anys, va imperar la cultura del «deixar fer», i encara ara s'està en procés de digerir aquells anys de condescendència, amb l'ordenació i recepció dels polígons. En el seu cas, creu que, tot i el geni ordenador de l'alcalde Guiteras, el desgavell urbanístic del polígon del Sot d'Aluies feia massa complex créixer allà. Afegeix que el Moianès es troba com un sandvitx entre dues comarques com el Bages, que s'havia de-

Instal·lacions de Sosa a Navarcles (fot. J. Font)

sindustrialitzat molt, i Osona, on el sector càrnic i l'alimentari s'han fet molt grans. A l'administració de Catalunya, d'alguna manera, ja li ha anat bé que el Moianès creixi cap al Bages, on han anat Sosa i Casa Mas, perquè, quan es plantejaven ampliacions industrials, des d'Urbanisme de la Generalitat podien suggerir que quedava molt espai industrial al Bages, que havia patit intensament la crisi de la mineria i del tèxtil i que va generar espai industrial barat. Sosa, a més d'espais industrials, creu que a la comarca hi manca també cultura industrial, amb la paradoxa que no vol assumir ni el creixement de les empreses que ja té (referint-se a la diversificació de producció de l'escorxador). «Si les empreses que hi ha al territori no poden créixer al lloc on són, doncs hauran de marxar.» Aquesta visió tan estesa que el creixement és dolent i la percepció negativa dels empresaris no faciliten les coses: «Estem en una època en què emprendre és difícil.»

Castellcir, una iniciativa artística: «El Jardí de les Arts»

Francesc Rochel i Vara

El dissabte dia 16 d'agost i dins els actes de la nostra festa major es va inaugurar, amb una presència de públic prou reeixida, un nou espai a Castellcir. Ubicat a tocar de l'espai municipal de la Font del Poble i dins els límits d'un terreny privat, ha brotat amb força un espai artístic de creativitat anomenat «El Jardí de les Arts».

L'origen de tot plegat i, podríem dir, la llavor del projecte té un protagonista: l'artista Francesc Villarán i Contreras (Rociana del Condado, Huelva, 1945). Unes pinzellades descriptives d'en Francesc (Quico) ens acosten al seu poble natal quan, ja de petit (set o vuit anys), feia petites figures en un format reduït i amb diferents materials, presagi de dedicació artística. Ens explica també que, ja de més gran (onze o dotze anys), i amb la família vivint a Sallent (Bages), quan anava a l'escola Pare Claret feia escapades a l'empresa Tallers Deseuras S.A. (infraestructures i mecanitzats en general), que tenia al davant de l'escola, on contemplava l'interior de l'empresa per una escletxa d'un vidre trencat; aquesta escletxa potser va ser la visió de futur sense saber-ho d'un autodidacte format a l'escola de l'experiència. Tant va insistir en mirades encuriosides i furtives per l'escletxa del vidre trencat que al final hi va entrar per la porta gran, d'aprenent.

La seva motivació per aprendre queda reflectida, d'una manera palesa, quan a cinquanta-sis anys va realitzar a l'Escola d'Art de Vic (Eartvic) un curs de «fosa de metall i les seves tècniques», curs que valora molt.

La seva obra és ben coneguda a la seva població natal i, per tal motiu i amb ànims d'apropar-nos una mica més a l'artista, ens vàrem posar en contacte amb el regidor de Cultura de Rociana del Condado, Diego Luis Contreras, que ens informa molt amablement i amb tot detall sobre les publicacions que l'autor local Juan Ramírez Almanza ha dedicat a Francesc Villarán. El Facebook de Juan Ramírez, *Rociana, memoria de los siglos XX-XXI (1900-2025)*, dedica un apartat a «Artistas locales de Rociana de los 60/70 (siglo

XX)» i crea un espai titulat «Arte de la forja artística» dedicat a Francesc Villarán. El regidor de Cultura ens informa que Juan Ramírez Almanza és també l'autor del llibre titulat *Rociana, memoria de los años sesenta y setenta*, de l'editorial Faceediciones (2022).

Tornant a l'espai físic del «Jardí de les Arts» hem volgut recollir l'opinió dels propietaris del terreny, Irene Druguet i Mas (1958) i Joan Suriñach i Farré (1955): «Com a propietaris que som i amb una relació d'amistat i de confiança mútua, sense un compromís temporal d'ús i altruistament, hem col·laborat amb l'artista Francesc Villarán per crear aquest nou espai per a Castellcir.» A aquestes paraules podem sumar-hi una frase personal d'agraïment d'en Francesc envers la Irene i el Joan quan ens va dir: «Això ni un germà no t'ho fa...», on queda de manifest una encaixada de col·laboració i agraïment en temps presents entre les dues parts.

Si visiteu l'espai respirareu flaires d'art, obres conceptuals, diferents textures de materials treballats i sobretot la força artística representada per diferents creadors i creadores que esquitxen la percepció sensorial al ritme assossegat i silenciós de les passes perdudes del visitant entre les obres exposades.

Els veïns de Castellcir i de tota la comarca podem seguir l'evolució d'aquest projecte d'un col·lectiu artístic i, tal com ens va dir en Francesc Villarán, obert a tothom, obert als contactes realitzats per ell mateix, perquè sigui un projecte viu, participatiu i dinàmic (obert al públic divendres i dissabtes, 11-14h i 17-20h, i diumenges, 11-14h). Endavant amb el projecte!

També volem fer menció d'un altre esdeveniment artístic, igualment dins els actes de la festa major. A la sala Sant Jordi de l'ajuntament i del 14 al 17 d'agost es va poder gaudir de l'exposició «Volum i Traç», un nexe d'unió amb el traç de les il·lustracions d'Andrea Weirather Valentí i els volums escultòrics de Joan Urgell Farran i Prat. A tots dos artistes, l'enhorabona!

«Jardí de les Arts» i «Volum i Traç», dues iniciatives artístiques amb diferents plantejaments i recorreguts, però amb un denominador comú molt valuós: «l'art ha trobat acolliment en el cor i l'ànima dins el nostre poble de Castellcir i, per tant, a la nostra comarca».

Vista panoràmica del «Jardí de les Arts» (Fot. F. Rochel)

Ampliació del pavelló d'Oló

Josep Canamasas

El diumenge dia 28 de setembre Santa Maria d'Oló va inaugurar l'ampliació del pavelló municipal. Després de quarantasis anys podem dir que tenim el poliesportiu acabat. Corria l'any 1979 quan Oló construïa la zona esportiva. Aquesta era formada per una piscina i una pista poliesportiva. Va començar amb un paviment de formigó amb porteries per a futbol sala i cistelles de bàsquet, tot a l'aire lliure. Al llarg d'aquests anys, primer es va cobrir, es van fer els laterals i els tancaments; després va venir un paviment amb «Teraflex» i finalment s'hi va afegir una graderia amb planta baixa.

A l'acte hi va assistir Patricia Alonso Díaz, directora dels Serveis Territorials de la Catalunya Central; César Tovar, representant Territorial d'Esports a Barcelona; Xavier Baraut, alcalde; Àngel Aubach, regidor de Serveis, i Salvador Ollé, president del Futbol Club d'Oló. En els parlaments, Alonso va remarcar el goig de destinar diners al foment de l'esport i la cultura, l'alcalde explicà tot el seguit de millores i Ollé destacà el bon moment del futbol sala d'Oló, poble que, amb poc més de 1.000 habitants, compta amb cinc equips.

Seguidament es pogué fer una visita a les noves instal·lacions. El cost total de les obres ha pujat a 300.000 euros, subvencionats per la Generalitat, la Diputació i l'ajuntament. Les obres han consistit en l'elevació de les grades per a millorar la seguretat d'espectadors i jugadors i en la instal·lació d'un ascensor per a suprimir les barreres arquitectòniques, tant a les grades com a la terrassa del bar. L'espai a sota de les grades s'ha destinat a magatzem per a guardar el material esportiu que s'utilitza al pavelló. També s'hi han col·locat ventiladors per a millorar la qualitat de l'aire, així com un nou tancament a la pista, i s'han repintat les línies de joc de futbol sala i de bàsquet. Finalment, s'ha obert una porta a la part posterior per a facilitar les tasques de manteniment i l'accés als serveis.

Per acabar la jornada, es va fer la presentació dels cinc equips de futbol sala: dos de sèniors (categories A i B), un de juvenil i dos d'infantils.

Els equips de futbol sala olonencs, en el pavelló ampliat (fot. Aj. de Santa Maria d'Oló)

OPINIÓ

El Sant Pare Francesc, límits planetaris, Gaia, negocis insostenibles, Antonio Machado

Miquel Fortuny. Biòleg

«Mentre es deteriora constantment la qualitat de l'aigua disponible, en alguns llocs avança la tendència a privatitzar aquest recurs escàs, convertit en mercaderia que es regula per les lleis del mercat. En realitat, l'accés a l'aigua potable i segura és un dret humà bàsic, fonamental i universal, perquè determina la supervivència de les persones i, per tant, és condició per a l'exercici dels altres drets humans. Aquest món té un greu deute social amb els pobres que no tenen accés a l'aigua potable, perquè això és negar-los el dret a la vida radicat en la seva dignitat inalienable. Aquest deute se salda en part amb més aportacions econòmiques per a proveir d'aigua neta i sanejament els pobles més pobres. Però s'adverteix un malbaratament d'aigua no sols en països desenvolupats, sinó també en aquells menys desenvolupats que posseeixen grans reserves. Això mostra que el problema de l'aigua és en part una qüestió educativa i cultural, perquè no hi ha consciència de la seva gravetat» (fragment de la carta encíclica *Laudatio si'*, del sant pare Francesc, sobre la cura de la casa de tots; val molt la pena de llegir el text sencer).

En plena secada tenim molts aqüífers contaminats per nitrats, les dejeccions ramaderes són responsables de més del 70% de les emissions d'amoníac (amb greus efectes sobre la salut). Cal recordar l'advertiment del perill potencial de pandèmia que representa la grip porcina, tal com han advertit l'OMS i la FAO. De cap manera no podem obviar el concepte d'una sola salut, «One health». Aquest concepte és un enfocament intersecional i interdisciplinari que se centra en el punt d'unió entre la salut dels humans, els animals i els ecosistemes. Tots els problemes de salut evidencien qüestions relacionades amb malalties emergents, zoonosi, medi ambient, canvi climàtic, conservació (també dels aqüífers), bioseguretat alimentària, desigualtat, gestió de crisis i resistència als antibiòtics (els digestats de purins poden ser un greu problema en temes de resistències bacterianes). El porc-mercaderia exemplifica a la perfecció la globalització capitalista del creixement sense límits en un planeta finit, un exemple d'un metabolisme accelerat amb conseqüències per al medi ambient i una amenaça per a la salut pública.

S'han establert nou processos fonamentals per a assegurar l'estabilitat del sistema Terra i, per tant, bàsics per a la seguretat de la biosfera i en particular per a la humanitat. Els anomenem «límits planetaris», que, si els superem, poden generar canvis irreversibles que comprometen la capacitat de la biosfera per a mantenir la vida. Són els següents:

1. Canvi climàtic: impacte de les activitats humanes en el clima del planeta. Superat.

2. Integritat de la biosfera: pèrdua de biodiversitat. Superat.

3. Canvi del sistema terrestre: ús i modificació del sòl, com ara la desforestació. Superat.

4. Canvi en els cicles de nutrients: alteracions dels cicles del fòsfor i el nitrogen. Superat.

5. Canvi en l'aigua dolça: alteració dels recursos d'aigua dolça. Superat.

6. Acidificació dels oceans: canvis en l'equilibri químic dels oceans. Superat recentment.

7. Contaminació química: presència

CLÍNICA DENTAL PUJOL

Ctra. de Manresa, 35 - Baixos
08180 Moià
www.clinicadentalmoia.com
Tel. 93 830 06 98
Mòbil 629 058 269

ODONTOLOGIA GENERAL
URGÈNCIES
ORTODÒNCIA
IMPLANTS

d'entitats químiques noves o sintètiques en el medi ambient, com ara els plàstics. Superat.

8. Ozó estratosfèric: degradació de la capa d'ozó.

9. Aerosols atmosfèrics: partícules de materials diversos que floten en l'atmosfera.

James Lovelok i Lynn Margulis van proposar l'anomenada Teoria de Gaia, que consisteix a suposar que la Terra funciona com un sistema autoregulat, on la vida i els processos físico-geoquímics es retroalimenten per mantenir condicions favorables per a la vida (temperatura, composició atmosfèrica, oceans…). Quan hi ha un desequilibri, el sistema genera respostes, reaccions (*feedback*) que tendeixen a restablir l'equilibri… fins que els límits són sobrepassats. Més enllà d'aquest límits, el sistema terra (Gaia) deixa enrere tot comportament lineal i els processos naturals implicats es retroalimenten provocant dinàmiques acceleradades de canvis globals. El sistema en si mateix es torna impossible de predir i algunes de les transformacions mostren un caràcter irreversible.

La producció intensiva de porcs-mercaderia i la seva transformació està afectant greument els ecosistemes posant en risc el futur de la biosfera i la humanitat. A escala local, a Moià en tenim un exemple: Masia Tero, un exemple de manual de negoci insostenible.

El darrer punt que vull destacar fa referència a la previsible destrucció, a Moià, de l'hàbitat d'una planta protegida: *Salvia valentina*. Cal esmentar la dita d'Antonio Machado: «És de necis confondre valor i preu.» El preu d'ampliar l'escorxador per augmentar la producció i el benefici econòmic es calcula fàcilment en euros. Però el valor del fet que es perdi un hàbitat amb una espècie protegida, l'entorn de Castellnou, un fragment de patrimoni natural i ecològic, no té equivalència monetària, perquè afecta i destrueix la biodiversitat i el dret de les generacions futures a gaudir-ne. No és ètic pensar que tot el que no genera diners és prescindible, quan en realitat el teixit ecològic és el que sosté la vida i, de retruc, qualsevol economia. És insensatesa sacrificar quelcom irreemplaçable per quelcom tan circumstancial com el preu de l'expansió industrial, car el capital natural no es pot substituir per diners. Afirmar que la protecció d'un territori no ha de condicionar projectes que un govern municipal descriu com a claus per al futur del poble és no anticipar el futur, és sotmetre's al Capitalocè (aquest concepte, desenvolupat a les ciències socials i ambientals, argumenta que el capitalisme és la força principal que impulsa la degradació ambiental i cerca l'explotació dels recursos naturals), on l'ecologia (sense sentit) del capital destrueix la veritable ecologia, la del planeta. Ecologia que hauria de ser el pilar de l'economia.

Sobre el comiat als difunts, encara

Josep Ruaix i Vinyet

En el número de maig del 2023 va sortir a LA TOSCA un meu article titulat «Sobre el comiat als difunts» (pp. 45-46), en què, sintetitzant-ho en deu punts, oferia el fruit de les meves reflexions sobre aquest tema. Com que la qüestió tractada continua essent d'actualitat, ofereixo ara alguna altra consideració.

Quan es presenta l'ocasió de fer un comiat a un difunt, la família pot optar per fer-lo per l'Església —avui encara, entre nosaltres, l'opció majoritària—, o per fer un comiat laic —que, a Moià, sol tenir lloc o bé a Les Faixes, o bé a l'Auditori de Sant Josep, o bé al mateix tanatori on s'ha fet la vetlla, o bé al cementiri—, o, com també ha succeït, es pot optar per no fer cap cerimònia pública.

A vegades es produeix, dins la mateixa família del difunt, una divisió d'opinions i, per exemple, s'acorda de demanar unes exèquies a l'església però que tinguin un format bastant laic. Doncs bé, això crec jo que és una cosa incoherent: resulta híbrida, confusa i no acontenta realment ningú.

Al meu entendre, si es demana un comiat eclesiàstic, aquest no s'hauria de «camuflar», sinó que hauria de comptar clarament amb tots els elements essencials de la litúrgia exequial catòlica: lectures bíbliques, homilia pròpiament religiosa, pregàries, música o cants adients i, si pot ser, eucaristia. Això no impedeix pas que, al final de la cerimònia, hi hagi intervencions de familiars i amics o bé algun altre detall diguem-ne personalitzat.

També veig raonable efectuar un comiat laic i posteriorment celebrar en una església una missa en sufragi del difunt, amb assistència de qui vulgui. Aquesta podria ser una solució de compromís en el cas, que ja he insinuat, de diferències de criteri dins la mateixa família.

Però, insisteixo, quan el comiat té lloc en una església o, ni que sigui en un tanatori, el presideix un clergue (sacerdot o diaca), la cerimònia hauria de tenir un desenvolupament d'acord amb el ritual litúrgic, de forma clara i sense haver-hi de dissimular res; cosa que no treu pas la conveniència que l'oficiant mostri palesament respecte i comprensió envers els assistents que no són catòlics o que no practiquen com a tals.

Un altre detall: en unes exèquies per l'Església, els recordatoris que es reparteixen haurien d'estar d'acord amb la fe catòlica, sense contenir escrits que, de fet, contradiuen l'esperança cristiana; d'altra banda, haurien de mostrar algun signe o expressió que s'adigués al caràcter religiós del comiat.

Això és el que volia afegir a l'article citat abans i que invito l'amable lector, si ho vol, a rellegir o consultar, perquè, com he dit abans, les reflexions que hi ofereixo responen a un tema de plena actualitat.

GENT
OPINIÓ
CULTURA
MOIANÈS
POLÍTICA
CRÒNICA
Subscriviu-vos a
La Tosca

FINESTRA OBERTA

Les pàgines d'aquesta secció volen ser una finestra oberta a l'obra dels creadors i creadores del Moianès. Un espai perquè es visualitzi la seva obra i perquè ells i elles mateixos, amb les seves paraules, es presentin als lectors de LA TOSCA.«Finestra Oberta» vol explorar la creativitat i la diversitat de disciplines artístiques nascudes de la mà dels artistes que nodreixen amb cultura el nostre entorn.– Neus P. Cirera

Berta Canals i Vilanova. «La màgia dels fils»

Ferro forjat (1090 x 250 x 200 mm).
Peça creada per a la Biennale d'Arte Fabbrile di Stia, 2025

Estendre fils és fonamental i de vital importància per a l'ésser humà. Aquesta és una frase que m'ha impulsat a desenvolupar una obra que parla del llenguatge de les relacions humanes a través de la duresa del ferro. Per la forma de la peça he obtingut la inspiració amb l'observació del foc, un dels quatre elements que serveix per a crear i per a destruir i amb els quals es treballa la forja, juntament amb el carbó mineral, l'aire i l'aigua per a refredar i temperar el ferro.

Les línies que té aquesta obra representen la unitat necessària per a escapar de l'opressió que exerceixen les autoritats com les dictadures, les multinacionals, les burocràcies, les organitzacions religioses i/o divinitats com l'extrema dreta... Una escultura que té un secret amagat: a la seva part inferior, a la banda dreta, hi ha un fil que està trencat: aquest fil representa l'extrema dreta, un grup social amb deliris de grandesa. Aquesta és una obra que travessa tot el continent per arribar al Japó i utilitzar un altre secret amagat: un procés mil·lenari de soldadura a la calda amb l'ajuda del paper d'arròs, una barreja especial d'argila refractària i aigua.

La màgia dels fils i part d'altres meves escultures utilitzen processos d'oxidació naturals amb aigua salada per a iniciar la transformació o la tècnica del pavonat que usa el foc i la cera per a crear una pàtina de protecció. La dinàmica de treball és a través de l'observació de tot el que m'envolta, tant del món natural com del món industrial, i utilitzo les mateixes peces com si es tractessin d'esbossos, amb el mètode de l'experimentació, sempre cercant la simplicitat. Cada obra em transporta a una altra de totalment diferent, si bé segueixen una mateixa expressió artística: la denúncia, que no sols es tradueix en el concepte de les obres sinó també en la creació d'aquestes, donant una segona oportunitat als materials utilitzats, que no sols passa per l'obtenció de diferents metalls sinó també per l'experimentació de blocs de pedres o fustes que trobo pel camí.

Berta Canals i Vilanova (Barcelona, 1986). Activista plàstica resident a Monistrol de Calders. Després de passar sis anys dedicada a la música electrònica, s'endinsa en el món del metall com havia fet el seu rebesavi Roc Palau, que era ferrer. El febrer de 2017, arran d'un accident laboral, inicia el projecte «L'art de la Ferrera». L'any 2019 obté el carnet d'artesana professional de la Generalitat i presenta les seves roses de ferro, símbol de l'ànima de la dona forta. En el 2021 planta la seva primera rosa a l'aire lliure, a Monistrol de Calders, i en el 2022 la segona a Castellcir. En el 2023 guanya el premi d'escultura Urbici Soler i Manonelles de Ferran. Enguany s'ha endinsat en el projecte «El Jardí de les Arts», a Castellcir. Vinculada al moviment Artistes per Palestina

PERFILS

Jan Tugués, un «caster» moianès

Eduard Altarriba

A manca de dades concretes, infereixo que una part substancial dels lectors de LA TOSCA no tenen una relació gaire sòlida amb el món dels videojocs, així que de forma preventiva faré una breu introducció a alguns dels termes emprats en aquesta entrevista. Comencem pel principi, pel joc sobre el qual gira l'activitat del Jan: League of Legends*, sovint anomenat per les seves inicials LOL. Es tracta d'un MOBA (*Multiplayer Online Battle Arena*), és a dir, d'estratègia en temps real que es juga en línia per equips des de qualsevol ordinador, preferentment situat en una habitació d'adolescent. Es tracta d'una competició per equips de cinc persones en partides relativament curtes. Aquesta premissa tan simple compta amb uns cent milions d'usuaris registrats arreu del món i és un dels jocs més populars dels* e-sports*, és a dir, el cúmul de lligues i campionats de jocs electrònics. És precisament en el context de lligues per equips, amb les seves equipacions i els seus espònsors, que apareix la figura del* caster*, el comentarista que posa veu i comentaris a partides.*

Realitzo l'entrevista a l'habitació del Jan, un espai dominat pel seu ordinador de gamer*, samarretes d'equips d'*e-sports *i tot de magues i parafernàlia* frikie*. En les equipacions hi ha un nom, JANTULI. M'explica que és el seu* nickname*, l'àlies que fa servir en el món dels videojocs.*

Explica'm qui ets?

Em dic Jan Tugués, soc estudiant de segon de batxillerat i tota la meva vida m'han agradat els videojocs. La Xbox, Wiii… M'encantava el Mario Bros de tota la vida i els Wii Sports, el que es juga amb el comandament lligat al canell. Hi jugava amb els meus cosins, a vegades amb tota la família. He passat per un pilot de jocs de diferents categories. Però ara per ara jugo sobretot al *League of Legends*, un joc de Riot Games al qual dedico moltes hores. Precisament ara estic fent un treball de recerca sobre videojocs.

Ens pots explicar de què va aquest joc?

És un videojoc que es juga *online* des de casa. Enfronta dos equips de cinc persones, tu i quatre que generalment no coneixes contra un altre equip de cinc persones que tampoc no coneixes. Tu entres i el joc t'assigna partida i equip, encara que hi ha una modalitat de partida que et permet de jugar amb qui vulguis.

I de què va?

És una espècie de captura de la bandera, on has d'anar en un lloc i destruir un objectiu que, dins el joc, es diu el *Nexe*. Es juga sobre un mapa en vista isomètrica partit en tres zones en les quals es reparteixen els jugadors. El mapa sempre és el mateix; el que canvia són els campions, els personatges que pots portar. N'hi ha més de 150 de diferents i és el que dona la vivacitat al joc, ja que és molt difícil que coincideixin dos personatges iguals en una mateixa partida.

Aquests personatges van evolucionant amb el temps?

No, no és un joc d'aquests en què el teu personatge va creixent i fent-se cada vegada més «totxo». En cada partida pots aconseguir or i comprar objectes per millorar les habilitats del teu campió. Però aquesta petita evolució és dins de cada partida, que dura uns quaranta minuts. Després es torna a «resetejar».

Aleshores, com a personatge no vas acumulant, però com a jugador suposo que sí...

Sí, vas acumulant coneixements. Al

LOL hi ha rangs de jugadors. Jo estic entremig. Porto unes mil cinc-centes hores jugades. Però conec gent que hi ha estat fins a deu mil. Són gent que juguen en lligues superiors. Ja és remunerat, és un treball.

Si et maten el personatge, què passa?

No et mors. Reapareixes al cap d'uns segons i aquesta és la penalització: com més estona estiguis sense jugar, més desequilibres el teu equip i més coses poden fer els altres.

Per a jugar al LOL has de pagar?

No. És gratuït. Però hi ha l'opció de gastar-se diners, sobretot en millores estètiques dels personatges.

Ara per ara fas de *caster*. Què és això?

És un comentarista, com el de qualsevol altre esport. Es fa en directe. Jo ho faig a la lliga catalana. Però també tinc altres rols: participo com a jugador en un equip i he sigut entrenador d'un parell d'equips de la lliga catalana.

Com hi arribes?

Contactes, esdeveniments i experiència. Jo en principi no en sabia res, del LOL. Coneixia del seu joc germà, el *Valorant*, i havia fet alguna cosa de *casting* amb l'equip Dragons. Però després vaig començar a jugar a LOL i vaig estudiar-lo amb aquest diccionari (m'ensenya un bloc en català enquadernat amb espiral publicat per Gamesports Electrònics, organitzadors de la lliga catalana). Un dia em vaig atrevir a enviar un missatge a Aniol Novas, *caster* de Gamesports Electrònics, demanant-li consell. El veia com a un gran referent i l'havia anat a veure al Saga (el festival de videojocs en català organitzat per Plataforma per la Llengua). Després d'aquell primer contacte, el desembre de l'any passat vaig anar a

Jan Tugués, a la seva habitació (fot. David Tugués)

Amposta. Allà em vaig trobar amb el Noe Bosch, el cap de Gamesports Electrònics, que em va dir: «Tu avui *casteges.*» Em va posar uns cascos i vaig debutar de forma oficial davant un públic presencial. Després hi vaig tornar a Alcarràs i, finalment, quan van sortir les convocatòries oficials per a fer de *caster*, jo ja era a dins.

Què era aquesta moguda d'Amposta?

Era un esdeveniment d'*e-games*. La lliga catalana es mou per Catalunya i a les diferents poblacions hi munta un escenari amb petites competicions de LOL, es porten jocs com el *Mario kart*, simuladors i diferents coses per tal que la població experimenti els videojocs competitius.

I és en aquests esdeveniments quan *casteges...*

Sí, però acostumem a fer-ho de dos en dos per anar-nos passant la pilota. Les partides són frenètiques i és esgotador seguir el ritme; sobretot en algunes modalitats del joc. També faig retransmissions *online*.

I aquesta lliga catalana té espònsors?

Sí. El Departament de Cultura de la Generalitat. També teníem Òmnium, però ara ja no. I altres empreses que aporten materials i recursos.

La lliga catalana és petiteta, oi?

Sí, ens agrada dir que gairebé és una lliga d'amics. Espanya es divideix entre diverses lligues menors; al mig hi som nosaltres i una altra que es diu la lliga Nexo, i després hi ha la Superlliga i la lliga europea, que ja està al mateix nivell que les lligues coreana, xinesa o americana. I encara hi ha el mundial, format pels millors jugadors de cada regió. Hi ha un coreà que ha guanyat cinc vegades el torneig i deu cobrar diversos milions d'euros l'any.

Teniu opció d'anar pujant de categoria?

Alguns dels jugadors de la nostra lliga tenen molt nivell i tindrien l'opció de pujar, però potser no ho volen. Hi has de dedicar molt temps i esforç. A més, per a pujar cal muntar-se un *rooster*, és a dir, formar un equip amb CEO, c*ommunity manager*, patrocinadors i invertir-hi molts diners, una mica com a la F1. A les lligues superiors els espònsors són empreses com Mercedes, Logitech, Porsche, Cisco, Red Bulll… S'hi mouen molts diners. El Barça també té equips d'*e-sports*, un de LOL.

Dins dels *e-sports*, LOL és un joc popular?

Hi ha moltes lligues com la de *Counter Strike, Overwatch, Call of Duty* i moltes altres. Però LOL és la lliga més important des de fa molts anys. Les finals mundials poden tenir milions d'espectadors. I premis de milions. Mouen molts diners. Sobretot els equips de Corea, que són els més potents.

Parlem del teu treball de recerca...

Tracta de com els jocs poden impulsar el català. Des de la Generalitat i les institucions estan empenyent les empreses perquè treguin jocs en català, i nosaltres, des de la lliga catalana, estem intentant que Riot tregui la versió catalana del LOL. S'està lluitant, però de moment no ho hem aconseguit. Tampoc no és tan difícil, perquè és un joc internacional i està disponible en molts idiomes.

I tu et vols professionalitzar en el món dels jocs?

No. Per a mi és un *hobby* passatger. Quan acabi el batxillerat vull fer un grau de transport i logística.

Res a veure...

Res a veure. Sobretot perquè m'he passat tota la infància assegut jugant a l'ordinador. I ara vull fer coses que no siguin estar assegut. Per això aprofito ara l'ocasió per a mullar-me en aquest món, perquè quan sigui més gran segurament no tindré ni el temps ni la voluntat de continuar-m'hi dedicant. Encara que ho aniré seguint i jugant-hi de tant en tant.

ESPORTS

Antics futbolistes del C.E.Moià (16)
Lluís Serracarbasa Picañol

Joan Riera

En el primer partit de lliga de tercera catalana jugat a casa entre el C.E. Moià i el C.F. Ametlla del Vallès, que va acabar amb el resultat de 2 a 1, fou homenatjat Lluís Serracarbasa Picañol.

Nascut a la Caseta d'en Fermí, el Lluís, des dels catorze anys va treballar de manyà a cal Grau fins que es va jubilar. En 1979 va participar en la construcció de l'estructura nova de ferro de la cúpula de l'església parroquial de Moià, enfilat dalt d'un tauló de tan sols vint centímetres. Bon conversador, ens va comentar que les seves aficions eren el futbol, anar a caçar, anar a buscar bolets i anar a buscar fòssils. A casa seva ens va ensenyar la gran col·lecció de fòssils trobats per ell, sobretot a la part sud del Moianès, una meravella. A més a més, com que tenia el carnet de primera, fins i tot havia portat durant un temps l'ambulància de la Creu Roja de Moià. Va jugar amb l'equip de futbol del C.E. Moià des de 1962 fins a 1979. Va ser-ne el capità i un central molt bo i encara ara, a vuitanta anys, és un fidel seguidor d'aquest esport. El dia de l'homenatge, el Lluís va venir al camp molt ben acompanyat per la seva esposa, el seu germà, els seus fills, els seus néts i altres familiars, va fer la sacada d'honor i va rebre un diploma d'agraïment de part del Club Esportiu Moià. Des de la llotja no es va perdre cap detall i presencià atentament la victòria local. Ell mateix ens comentava:

«Quan vaig començar a jugar a futbol amb el primer equip del Moià, jo era molt jove, tenia setze o disset anys. Resulta que el Moià va anar a jugar a Castellar del Vallès amb l'autocar del Carbonell de l'Estany. Sols hi podien anar onze jugadors, perquè llavors no es feien canvis ni res. Hi havia la meva iaia que hi tenia una germana, a Castellar. Jo, que encara jugava amb el juvenil, hi vaig anar per acompanyar-la i veure el partit. Amb aquest autocar la gent del poble també hi podia anar. A mig camí un jugador del Moià es va trobar malament, indisposat i, arribats allà, no va poder jugar. El Valentí Gaja, que sabia prou bé que jo ja jugava amb els juvenils, em diu: "Tu vols jugar? Perquè si no haurem de jugar amb deu!" Jo que li dic: "Home, tu diràs!" Em va posar de defensa, de lateral dret, perquè de central hi havia el Lluís Serra. Aquest partit a Castellar el vàrem perdre, però a partir d'aquí, amb el primer equip, quan faltava un defensa el Gaja ja em cridava a mi, encara que havia de jugar amb fitxa falsa. Quan vaig fer divuit anys, ja vaig anar jugant assíduament. Llavors amb el primer equip del Moià hi vaig trobar: el Puig de porter —jugador que jo destacaria entre els altres per la seva qualitat—, de central el Lluís Serra, el Pere Riera, el Vives, els

dos germans Dalmau, un fill del Carbonell de l'Estany, el Josep Fonts, el Mauri, el Crivillés, el Romeu, el Padrós... A l'estiu es feien partits amistosos i a Moià hi venia un tal Camprubí, que vivia al carrer de Santa Magdalena i que intervenia en el F.C. Barcelona. Ell va fer pujar l'equip de veterans del Barça a jugar aquí a Moià. Aquell dia, el camp vell de tocar la carretera era ple a vessar. Comença el partit i nosaltres vam marcar. Acabem la primera part amb 1 a 0. A la caseta no sé quin jugador nostre va dir: "Ara que a la segona part estaran cansats els en farem dos o tres més." Comença la segona part i ells teva-meva, meva-teva i... barraca! Ens van fer nou gols! Finalment els cansats vàrem ser nosaltres, no sabíem per on ens la feien passar. Ells no corrien gens i nosaltres trèiem la llengua per la boca. Amb aquests veterans hi havia el Bentancourt, el César, el Seguer, el Biosca...

»Un cop es va jubilar el Lluís Serra, jo passo a ocupar el seu lloc de central. Ell portava el dorsal número cinc, i llavors el vaig portar jo. El Lluís Serra era un jugador molt fi, amb un gran salt. El curiós és que el meu fill, Lluís, també va jugar de central i, ara, un meu nét, en Jan, també juga al centre de la defensa.

»L'any 1964, quan va plegar el Gaja, a Moià hi va haver una temporada sense futbol. Llavors va venir el Castellterçol i ens va fitxar al Paco Martínez i a mi. Allà, el primer any, no vam perdre ni un partit i vàrem quedar primers de sobres. Llavors vàrem jugar la Copa Catalunya, vàrem passar dues o tres eliminatòries fins que ens va tocar l'amateur de l'Espanyol. Vaig poder jugar en el mateix camp de Sarrià, però allà ja es va acabar la història. En aquesta època el Kubala estiuejava a Sant Quirze Safaja i per al partit de la festa major va jugar amb nosaltres, amb el Castellterçol. Poder jugar amb un jugador així... Marxo a la mili, i després vaig tornar a jugar amb el Moià, tenia un genoll que em feia la guitza, però encara vaig tornar a jugar. L'any 1971 va ser quan vàrem pujar a segona regional. Concretament al camp del Folgueroles on "hi va haver ball de bastons". A ells també els hi anava. Jo, jugant de defensa, em vaig haver d'avançar uns quants metres, perquè el públic ens tirava pedres. Com que havíem quedat campions, l'alcalde Sebastià Petitbò ens va rebre a l'ajuntament i ens va donar una medalla a cada jugador. Aquella segona regional era una categoria més forta que no pas ara. Havíem anat a jugar a Sabadell, i gairebé a tot arreu. Jugant en camps de terra anaves sempre pelat.

»Una vegada vàrem anar al camp del Solsona i vàrem rebre una bona garrotada de gols. Vàrem perdre per 14 a 2. L'any a sobre ens va tocar de tornar a jugar a Solsona. Allà la gent ja ens esperaven amb pancartes que deien: "Hem hagut d'ampliar el marcador, ja que se'ns van acabar els números..." Comencem a jugar i la primera falta que pico... gol! Aquell dia en vaig fer dos. Al final del partit: Solsona, 5 - Moià, 6. Aquella gent van marxar més moixos!

»De resultes del futbol, va sortir una gran amistat entre nosaltres: érem una colla ben avinguda. El camp actual del Moià es va inaugurar l'any 1974, i jo encara hi vaig jugar unes temporades.

»De penals jo n'havia tirats i marcats, algun que havia fallat era per confiança. Un penal si no entra és perquè el falles. Jo era dretà, però el meu fill, esquerrà.

»Durant tota aquesta època que vaig jugar a futbol vaig conèixer molts jugadors i companys que han treballat molt pel C.E. Moià. Ara molts ja no hi són. Uns que han hagut de marxar de grans, perquè és llei de vida; però d'altres han marxat que encara eren joves, i, aquests, em sap greu. A aquests darrers els vull fer un homenatge, principalment a tres: Lluís Puig, Maurici Gateu i Elies Vila, que a més de ser companys érem grans amics.»

Lluís Serracarbasa, amb la família, el dia de l'homenatge. Amb la pilota, l'any 1971. Com a capità, en la inauguració del nou camp de futbol, l'any 1974

MISCEL·LÀNIA

Continuaré caminant! (i 2)*

Manolo Gutiérrez

—El camí dona més del que rep.

▪ *Compartir*. Compartir és una acció generosa, implica donar no solament coses materials sinó accions immaterials. Compartir està lligat a la pròpia essència d'una persona. No sols compartim un objecte, sinó a nosaltres mateixos (en un alberg on hi ha habitacions de 10, 12, 15... persones juntes, cal compartir espai, temps, material...); alguns albergs també fan sopars comunitaris (8-10 euros), hi comparteixes taula, sopar, beguda, conversa, amistat, feina (cal servir a taula, rentar els plats...). Jo sempre els busco: per a mi, és un dels moments més autèntics del *Camino*, amb gent desconeguda o estrangers, que no veuràs mai més, allà, comparteixes el que tens i reps el que necessites.

—Ningú no és poc ni massa per a ningú.

▪ *Solidaritat, generositat*. Van de bracet, impliquen companyonia, col·laboració mútua entre persones, ser capaç d'ajudar a qui ho necessita, protegir, recolzar... Aquest valor es dona moltes vegades en el dia a dia, sempre trobes una mà, no únicament entre el teus companys, sobretot en casos de necessitat o en situacions difícils (ho sé per experiència personal). Per sort, aquesta solidaritat de la gent dels pobles, dels mateixos pelegrins i de la infraestructura que hi ha —Creu Roja, hospitals, farmàcies, policia— és boníssima.

—Pel camí, no hi ha estranys, només amics que encara no has conegut.

▪ *Respecte*. Respectar, actuar positivament sobre la pròpia família, els altres que no coneixem, sobre nosaltres mateixos. Acceptar els altres, fins i tot quan pensen o són diferents de tu: uns caminen amb un tipus diferent de roba, de motxilla, calçat, bastons..., uns dormen en albergs, altres en tendes de campanya, mengen en restaurants, al carrer asseguts en un banc o als mateixos menjadors de l'alberg... El pelegrí acostuma a respectar molt els altres pelegrins i persones del mateix poble, l'entorn per on passa i les coses que va trobant pel camí: fauna, flora, monuments...

—No jutgis la meva ruta sense calçar-te les meves botes.

▪ *Empatia*. És la capacitat de percebre, comprendre i sentir les emocions que un altre experimenta; entendre la manera de pensar d'un altre, és a dir, posar-te al seu lloc i sentir allò que l'altre sent o pensa..., tenir consciència que tot el que es diu o es fa pot afectar altres persones: he trobat llocs (albergs petits) i moments (menjador) on jo era l'únic del país, tots els altres eren estrangers. Quan estàs caminant molts dies, et trobes amb gent (o m'hi trobo jo) amb problemes de diferents tipus, cansats, amb butllofes, amb lesions, perduts... Sempre trobes persones (que no coneixes) que t'ajuden sense prejudicis, t'animen, t'acompanyen, t'escolten, et donen ànims per a continuar el teu somni, el teu camí...

—Cada pedra al camí és una lliçó; cada paisatge, una reflexió.

▪ *Tolerància*. Respectar les idees, creences o pràctiques dels altres, quan són diferents o contràries a les pròpies. Trobes molta gent, de tot el món, edats diferents, costums, religions, valors, discapacitats... Tots tenim el dret de viure en pau i ser com som, independentment de l'aspecte, situació o manera d'ex-

pressar-se, ser conscient que no ets millor ni pitjor que ningú, dins de l'alberg, als menjadors, dutxes, les habitacions de 10, 15, 20 persones. De vegades l'espai és mínim i cadascú actua de manera diferent. Has de conviure essent molt diferents els uns dels altres. On pots posar en pràctica aquest valor és en el *Camino*, com també és en la vida mateixa. Aquests i altres valors, lligats els uns als altres, fan, o farien, que el món fos millor.

—El camí pertany a cada pelegrí, i per això és molt diferent per a cadascú.

Però, és clar, el *Camino* és ple d'aprenentatges de la vida, d'errors i revessos inesperats, i també, per sort, la majoria són moments de goig, plaer i sensació de llibertat. Aprens que necessites molt poc per a viure, et conformes amb el necessari i deixes el que no necessites (ens sobren tantes coses!). Ens convertim en nòmades, un tros de motxilla, quatre draps, somnis, aventura, pors, ganes de viure, unes sabates i poca cosa més. Hi pots dedicar l'esforç i els dies que vulguis, a peu, amb bicicleta, a cavall... Desconnectar de tot, feina, estrès, rutina... Sol, amb la parella o en grup, conèixer gent que no veuràs mai més. Amb motxilla o sense (hi ha taxis de motxilles per 5 euros). Fer molts quilòmetres o, fins i tot, esforçar-te el mínim, totes les formes són legítimes. L'objectiu és arribar a l'etapa següent, però si no estàs obert a aquests principis, no aprendràs res, tots aquests i altres valors (bondat, confiança, honradesa...) els trobarem (o no) i segurament els tenim tots, però no ho sabem, no hem tingut l'oportunitat de demostrar-ho al llarg de la vida. Segurament en posarem alguns, molts potser tots, en pràctica, però potser caldria fer el *Camino* per a aprendre aquests valors, segur que sí! Allà ets tu, jo, nosaltres, tots, i els quilòmetres del camí.

—Recorreré aquest llarg camí, aquest camí tan llarg, llarg, llarg... No ho faig per demostrar que es pot fer, ho faig per demostrar-me a mi mateix que ho puc fer! (Tarahumares).

P.D.: Com molts ja sabeu, continuo caminant, no solament per aquí, també per allà, al *Camino* (de l'11 al 22 d'abril del 2024), ben acompanyat pels meus quatre amics pelegrins, José, Antonio, Manolo i Andrés (ja els ha entrat aquell cuquet...). En aquesta ocasió, jo repeteixo un tram del camí, del que va ser el meu primer camí, l'any 2005 (volia tormar a recordar paisatges, coses, sensacions...), i, com és normal, després de dinou anys, tot ho vaig veure diferent: el camí és el mateix, però els pobles, el paisatge... canvien amb cada època de l'any, i els records s'anaven acumulant en el meu cap i unes boniques sensacions en el meu cos, que no es poden expressar amb paraules. Per a ells, un tram nou, molt diferent dels altres, per un terreny més dur, però molt més bonic que l'any passat (paisatges, vegetació, clima, rierols...): Astorga-Santiago, uns 260 km (per a mi, el tram més bonic del Camí Francès). Com sempre, uns dies, unes estones i unes experiències inoblidables!

Gràcies, companys, hi ha més camins, hi tornarem! Doncs, a poc a poc, pas a pas, ja he fet més de 2.000 km, que m'han fet sentir viu a cada segon, a cada minut. Ara ja no penso tant en què em falta per recórrer i començo a apreciar que lluny que he arribat: sense adonar-me'n, ja he aconseguit coses que abans deia: «Algun dia...»

—Imagina com pot ser de bonic arriscar-se i que tot surti bé (Mario Benedetti).

---

* La primera part de l'article és va publicar en el número de juliol-agost, pp. 58-59.

Bicicletes de foc de J. Iglésias vs. Youngtimers

Josep Riera

El dissabte dia 27 de setembre va tenir lloc la dinovena trobada de Youngtimers, tipus de cotxes que, tot i no ser considerats com a històrics o clàssics, tenen unes característiques i un encant que els fan summament atractius. Només cal esmentar les marques Porsche, Toyota, BMW, Mercedes, Aston Martin, Corvette, Mazda.... per a evidenciar-ho. Doncs setze conductors amb els seus Youngtimers van visitar, a Moià, l'exposició de bicicletes de foc de Josep Iglésias. Seguidament, copiem uns textos apareguts en les seves xarxes socials.

Expliquen que «aquesta concentració ja és una cita consolidada que combina patrimoni automobilístic, rutes per paisatges privilegiats i germanor entre col·leccionistes i aficionats. La jornada va arrencar amb una visita molt especial a l'exposició de bicicletes amb motor auxiliar de benzina, restaurades per Josep Iglésias Fàbrega, reconegut col·leccionista de Moià que porta tota una vida dedicada a la recuperació i preservació d'aquest valuós llegat. La mostra, que consta d'una cinquantena d'exemplars, és pràcticament única a l'Estat, i és un testimoni viu de l'enginy i la passió que van marcar els primers passos de la mobilitat motoritzada». En paraules dels organitzadors, «aquesta trobada fou un homenatge a la memòria i a la feina de persones com en Josep Iglésias i el seu germà, que amb la seva dedicació mantenen viu un patrimoni que explica qui som i d'on venim».

Bicicletes amb motor auxiliar de benzina. Youngtimer de la marca Porsche

Entrar altre cop a la cova del Toll

Gerta Payàs

Cova del Toll (fot. Museu de Moià)

Crec que devia tenir catorze o quinze anys, i les meves germanes i jo érem amigues dels fills de la Grossa. Els estius eren llargs i les distraccions eren la bicicleta i anar a alguna font a berenar. Una mica de cine, una mica de Snack potser…, poques peles per gastar.

L'Agustinet de cal Vives ens va engrescar un dia a entrar a la cova del Toll, que era només un forat, dient-nos que es podia travessar i sortir-ne per un altre forat, i ens hi va portar. Suposo que a tots ens feia una mica de por, però va poder més l'orgull i les ganes d'aventura i no ens vam escaquejar. Recordo un tram que vam haver de fer arrossegats per un terra ple de fang i l'emoció de la sortida.

He tornat a les coves del Toll més de cinquanta anys després, he pagat entrada i he fet el trajecte escoltant el guia. Aquesta vegada ho he fet després d'haver llegit un petit llibre il·luminador: *De Courbet à Lascaux: une origine du monde préhistorique*, de Boris Valentin, francès especialista en la prehistòria. Lascaux no necessita explicació; qui no coneix o ha sentit parlar almenys de les fabuloses pintures de cavalls d'aquest conjunt de coves de fa uns vint mil anys? Menys conegut per les generacions d'avui és Gustave Courbet, que fa ser un pintor realista del XIX, i en el llibre de Valentin és la seva obra fascinant, *L'origine du monde*, la que inspira la comparació.

No es tracta talment d'una comparació sinó d'un assaig, una reflexió, sobre el caràcter íntim i mític de les coves. A la cova de Trois-Pignons, de la mateixa edat que la de Lascaux, s'hi troba un tríptic compost de dos cavalls que emmarquen una formació geològica en forma de pubis i la part alta d'unes cuixes. Aquesta formació, potser no del tot natural, permet que, a determinades èpoques de l'any, segons les pluges, o bé de manera provocada, un rajolí d'aigua s'escorri del pubis entre les cuixes. No és infreqüent la representació de pubis, i encara que el cas de Trois-Pignons és notable, les composicions amb aigua —avui en podríem dir instal·lacions— s'han trobat també en altres coves a França (animals pintats que semblen abeurar en un rec d'aigua natural). Aquestes regularitats són les que fan pensar en un imaginari comú.

Interpretar l'art parietal d'una tan gran antiguitat no és, diu l'autor, sinó molt aproximatiu. No tenim manera de saber-ne realment el significat: autors, finalitat, context social… Tot és incert; l'arqueologia, l'antropologia i la història antiga tenen eines, però no suficients. Boris Valentin en proposa una explicació mítica que ens permet d'anar una mica més enllà de l'admiració que ens provoquen aquestes meravelles. Un mite molt estès sobre l'origen de la humanitat, disseminat en tots els continents, i amb variants, diu que animals i humans, que vivien des de sempre sota terra, en van emergir passant per coves. Aquest mite d'emergència, sense ser universal, és prou fort per a deduir-ne un origen únic i, vista l'estabilitat dels motius que trobem a les coves, podria haver inspirat l'imaginari dels artistes, que van aprofitar els volums de les cavitats i, afegint-hi les pintures, van deixar impresa la memòria del mite durant milers d'anys, fins al Paleolític. No és demostrable, conclou, però amb l'ajut de les anàlisis geològiques, hidrològiques i arqueològiques es pot afirmar que el pubis de Trois-Pignons té sens dubte un paper actiu i narratiu en aquesta «instal·lació» prehistòrica.

La impressió que fan les coves del Toll, coves naturals per on corre l'aigua, excavades per la natura dins un fòssil immens de coral, és de penetrar una estructura orgànica: les parets són coixins de coral, superfícies abombollades que s'obren per deixar-nos entrar en espais més oberts i que es tanquen suaument convertint-se en passadissos una mica claustrofòbics. Successives ocupacions de la cova durant milers d'anys volen dir que potser successives generacions van donar al lloc un significat o uns significats relacionats amb l'escalfor íntima de l'origen d'on surt tota vida.

Boris Valentin fa servir l'expressió «paisatge vaginal», presa del catàleg de l'exposició sobre el quadre de Courbet al 2014. Penseu-hi quan visiteu altra vegada les coves…

(Trobareu una bona imatge del quadre de Courbet a *https://www.musee-orsay.fr/fr/oeuvres/lorigine-du-monde-69330.*)

BREUS

Reconeixement periodístic a Xavier Rius

El nostre col·laborador Xavier Rius Sant ha estat distingit pel Col·legi de Periodistes de Catalunya com a col·legiat d'honor en un acte que va tenir lloc a Barcelona el dia 30 de setembre. Rius, mestre i professor de geografia i història durant anys, s'ha especialitzat periodísticament en el seguiment de conflictes internacionals (en especial els dels Balcans i el món àrab) i en els moviments polítics d'ultradreta, als quals ha dedicat, a més d'articles i reportatges, diversos llibres (el darrer, *Aliança Catalana: els nostres ultres*). En paraules del Col·legi de Periodistes, la distinció pretén «reconèixer trajectòries que enriqueixen el periodisme català i posar en valor professionals que, com Xavier Rius Sant, combinen rigor, experiència i sensibilitat social».

Esports

Dani Bonache Martínez i el seu fill Dani van participar en el campionat del món de Bike Trial, a Darfo Boario (Itàlia), del 15 al 17 d'agost. El pare va quedar segon del món; i el fill, primer de la copa catalana i tretzè del món de la seva categoria.

UNA MICA D'HISTÒRIA

L'apicultura

Jordi Fonts i Mas

Els pares de l'apicultura moderna són del segle XIX: Lawrence Lorraine Langstroth, Charles Dadant, Georges de Layens, Émile Warré i Karl Kehrle, conegut com a «Buckfast» per crear l'abella Buckfast, un híbrid obtingut de diferents encreuaments de subespècies de l'abella mel·lífera occidental, raça artificial obtinguda per apicultors de tot el món.

Langstroth va inventar el rusc de quadre mòbil que l'any 1852 patentà, un tipus de rusc que es fa servir a tot el món encara avui dia. També va fer el descobriment de l'«espai abella», l'espai per on les abelles transiten entre els quadres i el rusc, un espai que no pot ser més petit de 5 mil·límetres, perquè ho omplirien de pròpolis, ni més gran de 9 mil·límetres, perquè construirien un panell de cera. Als Estats Units va ser dels primers a rebre i vendre l'*Apis mellifera ligustica*, coneguda pels europeus com l'abella italiana.

Dadant és l'altre rusc per excel·lència per a molts apicultors. Aquest tipus d'arna és molt similar a la Langstroth, encara que obté unes 60.000 abelles, 15.000 més que la Langstroth; tot i això els dos ruscs tenen la mateixa capacitat, 84 litres. Dadant va ser l'editor francès de Langstroth a l'*American Bee Journal*, una revista sobre apicultura fundada en 1861 i molt activa avui dia. Dadant va publicar *El rusc i l'abella de la mel*, amb més de trenta edicions.

Layens va ser l'inventor del rusc horitzontal. A diferència dels dos precedents, aquest no tenia alces (les alces són uns petits ruscs amb quadres més reduïts que es posen damunt el rusc per a fer créixer la colònia i dipositar-hi la mel). El rusc Layens es va fer servir molt per a la transhumància, ja que en la mateixa cambra de cria hi dipositaven la mel. Molts apicultors han fet servir aquest tipus de rusc fins al dia d'avui. Ara els bons apicultors consideren que amb l'extracció de mel es matava molta cria i l'escassetat de flora i amb la secada actual s'ha considerat de fer un canvi de rusc cap als primers esmentats, adaptant-los a la transhumància, amb la modernització dels Layens, aplicant les famoses alces; però, degut al fort canvi climàtic, molts apicultors ara prefereixen treballar amb Langstroth o Dadant i fins i tot Warré.

Warré és considerat el rusc del poble. És un rusc senzill i apte per a qualsevol; també és d'alces, però d'una mida més petita que Langstroth i Dadant, i és més senzill, la seva capacitat és de 57 litres amb tres cossos.

* * *

A Catalunya tenim notícies d'apicultura pertot arreu i de molts segles enrere. El 12 de gener de 1354 a Castellnou de Bages, i en un pagament d'herència, entre altres coses surt esmentada la deixa de quatre ruscs d'abelles valorats en 14 sous. No és gaire comú trobar aquest tipus de deixa... tot i que més qui menys en el món rural tothom devia tenir algun rusc per a poder obtenir la gran varietat de productes que poden oferir les abelles.

El 4 de setembre de 1538, Pere Mateu i Miquel Cornela, pagesos de la parròquia de Santa Maria de Vidreres, van fer una concòrdia per motiu dels ruscs d'abelles que el dit Pere tenia en una terra boscosa possessió del dit Miquel.

En 1617 el frare Miquel Agustí, prior de Santa Maria del Temple de Perpinyà, va escriure el llibre titulat *Llibre dels secrets d'agricultura, casa rústica i pastoril,* que en el capítol 20, fulls 184 a 189,

s'ocupa de l'apicultura. D'aquí, uns petits fragments.

Miquel Agustí l'encerta en advertir que «el rei té agulló i capacitat per a picar, si bé no causa dolor la seva picadura». Sobre les caixes d'abelles: «Les millors són d'escorça de suro, les més dolentes són de terra cuita, perquè cremen de calor a l'estiu i de fred a l'hivern: jo trobo molt desacomodades les que són fetes de palla i compost tot junt, o les de fusta, perquè les unes són molt perilloses al foc, i les altres no es poden portar i moure com convé. Han d'ésser amples de baix i estretes de dalt: amples, dos pams, i d'alçada, quatre; embuatades i empastades, la part de dins de calç i femta de bou mesclades, perquè siguin de més llarga durada.» I sobre la protecció i els remeis contra les picadures: «Us armareu ... a la cara ab uns *papafigos* i als ulls unes ulleres fetes de fusta, a mode de mitja taronja amb foradets, de forma que l'abella no pot travessar els forats de fusta ni el seu agulló acostar-se per la concavitat d'aquesta mena d'ullera ... i les mans amb uns guants.» Per a evitar picadures es recomana a si mateix untar-se la part exposada amb suc de malva.

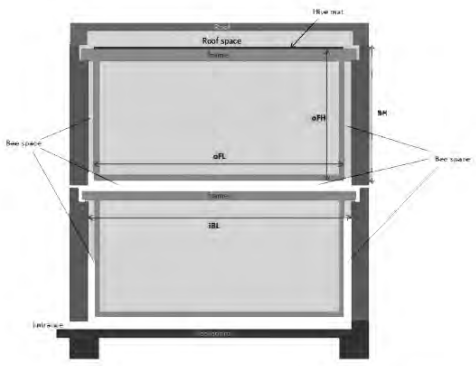

Rusc Warré

En el segle XIX, a la part sud de Catalunya hi tenim la família Múria. Rafel Múria Llambrich va ser el fundador i president del primer *Ligajo de Colmenas*, que avui dia coneixem com a associació. En el document hi consten 225 associats i 1.820 ruscs. Va ser dels primers apicultors del Perelló que va canviar el rusc de palla i suro pel Layens per a practicar la transhumància. Actualment encara regenten el negoci familiar amb molts èxits; el Perelló és considerat la capital de la mel.

Les colònies són formades per entre 10.000 i 50.000 abelles: una reina, uns quants milers d'obreres i uns centenars de mascles, més una reserva de mel i pol·len important. Dins el rusc l'abella ha de tenir unes condicions estables per a poder produir bona mel, controlar la humitat, la temperatura i les patologies, i en aquest punt l'apicultor els proporciona un cop de mà, a part de tenir cura de les bestioles per al bon funcionament de l'apiari. Com en qualsevol activitat ramadera, el bestiar s'ha de cuidar i vacunar; en aquest cas, l'abella és atacada per un acre que fa estralls en el sector, entre altres coses. Actualment a les patologies s'hi ha d'afegir el canvi climàtic i la vespa asiàtica, que fa

que en algunes zones hagin d'inventar-se les mil i una per a combatre-les.

* * *

Al Moianès tenim tradició apícola des de fa molt temps, recordant entre altres noms els de Vilalta, Prat, Riera, Matarrodona, Pladevall, Mas, Bach, Homs, Vellart, el Lluís del Pou de la Moretona, l'avi de cal Marc, el Jaumet de Casagemes, Clotet, en Roca del Molí del Perer, en Pep de Reixac, Pep de Calders, el de la Carrera de l'Estany i en Solà.

D'aquests n'hi ha que s'hi dedicaven a temps complet i d'altres que eren grans aficionats. Al Moianès tenim apicultors a temps complet o, dit d'una altra manera, professionals de l'apicultura: a la vila de Moià, un dels més antics de la província de Barcelona és el Solà, conegut com el «Xei». En botigues de la nostra comarca i de les veïnes trobem mel d'altres empreses apícoles: Cal Pastoret de Moià, Delícia de Mel de Calders, Castell de Granera de la Codina, o les Apicultores dels Cingles de Bertí, a Sant Quirze Safaja, entre altres.

Amb les noves tendències mercantils la mel s'ha convertit en una lluita econòmica sense precedents per als nostres apicultors, ja que produir mel al nostre país no és pas cosa de bufar i fer ampolles, els preus han marcat un producte fraudulent i de poca qualitat i l'apicultura catalana produeix una mel molt bona.

Les mels més apreciades de la nostra terra han estat les de romaní, taronger, castanyer, ametller, farigola, bruc, eucaliptus, la d'alta muntanya i la de mil flors. L'escassetat de flora no ha evitat que vegem altres mels, com la d'espígol, acàcia, til·ler, neret, gira-sol. Cal recordar que en els conreus convencionals la flora pot augmentar i així la producció de mel; per això subratllo que, des del meu punt de vista, no tot s'hi val i és millor saber què consumim. En el sector ecològic hi ha apicultors que fan un gran esforç per mantenir un apiari sa i net, col·locant-los en punts estratègics per evitar contaminacions. A Catalunya tenim els Apicultors Ecològics Associats (AEA), entitat creada l'any 2010 amb la finalitat de millorar l'apicultura del país.

Les millors mels catalanes del 2024

Premi Reina de les mels: Annabel Muñoz González (Sant Llorenç Savall, Vallès Occidental).

1r premi de la mel de romaní: Salvador Mallofré Massana (Calders, Moianès).

2n premi de la mel de romaní: Joan Pinto Sebastián (Sant Llorenç Savall, Vallès Occidental).

3r premi de la mel de romaní: Jordi Múria Franch (les Borges Blanques, Garrigues).

Les millors mels catalanes del 2023

Premi Reina de les mels: Alan Monràs, de Granera (Moianès); Rafael Múria, del Perelló (Baix Ebre); Màrius Pujol Llauradó, d'Alcanar (Montsià), i Xavier Llobet, de Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès).

1r premi de la mel de romaní: Alan Monràs (Moianès).

1r premi de la mel de mil flors: Rafael Múria.

1r premi de la mel de muntanya: «Dolça Abella» (Laura i Sergi).

1r premi de la mel monofloral: Rafael Múria.

2n premi de la mel de romaní: Rafael Múria.

2n premi de la mel de mil flors: Salvador Mallofré.

2n premi de la mel de muntanya: Josep Maria Oliva, «Mas Buret». *2n Premi de la mel monofloral:* Màrius Pujol.

Observant aquests premis podem veure que el Moianès és un lloc estratègic per a apicultors que busquen bons resultats.

PUBLICACIONS

Llibres

L'Estany canta: onze cançons estanyenques
[L'Estany:] Ajuntament de l'Estany; [Barcelona:] Diputació de Barcelona, maig 2025. 51 pp.
Recopilació de la lletra i la partitura (més l'enregistrament sonor a través de codis QR) d'onze cançons cantades pel grup de dones que al llarg dels anys han solemnitzat les celebracions litúrgiques estanyenques i que, ara, per raons biològiques es podien perdre fàcilment. El projecte l'ha dirigit la directora de cors Mireia Barrera; el llibre compta amb un estudi a càrrec de David Prat.

Eduard Altarriba. *Cosa sai della guerra?*
Trento: Ed. Erickson, 2024. 46 pp.
Eduard Altarriba. *Cosa sai delle migrazioni?*
Trento: Ed. Erickson, 2025. 40 pp.
Llibres traduïts del català (*Què és la guerra?* i *Migrants*), dins la col·lecció «Scopro il mondo», destinada als infants, en gran format i magníficament il·lustrats i dissenyats.

Anna Bach Valls. *Les exploradores de Mart*
Barcelona: Estrella Polar, 2025. 61 pp.
Escrit i il·lustrat per Anna Bach Valls (Moià, 1994), enginyera informàtica, matemàtica i dibuixant, a més de divulgadora científica, faceta en què s'insereix aquest llibre destinat al públic infantil en què explica, a través d'una aventura, la seva experiència com a participant, al desert d'Utah (Estats Units), en el Projecte Hypatia de simulació de les condicions d'una missió tripulada a Mart.

Revistes

Llengua Nacional, núm. 132 (3r trim. 2025)
Número dedicat al nostre company de redacció, Josep Ruaix i Vinyet. Inclou el seu article «Insistint en la distribució de les preposicions "per / per a"», una entrevista, signada per Núria Ventura, amb el títol «Josep Ruaix i Vinyet: independència lingüística», una ressenya del seu darrer llibre, signada per Carles Riera, a més d'una selecció de la seva producció bibliogràfica.

—**Bulletí Oficial del Bisbat de Vic**, gener-febrer 2025, amb la ressenya del llibre *Fe i vida*, de Carles Riera, signada per Josep Ruaix i Vinyet.

—**Catalunya Cristiana**, 27-7-2025, amb article titulat «"Missa en homenatge a…"», signat per J. Ruaix; 28-9-2025, amb la ressenya titulada «Diàleg ciència-religió», referent al llibre *Déu, cosmos, caos*, de D. Jou, signada per J. R. V.

—**Cavall Fort**, 2ª quinzena set. 2025, amb l'article «La vall de Marfà i el Molí d'en Brotons», signat per Jordi Quera.

Diaris

Regió7

2-9-2025
«Moià vol impulsar el lloguer social per a joves amb reformes al centre del poble. Les actuacions se centren ara en pisos de dos blocs de titularitat pública del carrer Miquel Martí i Pol, i es podrien estendre als habitatges de l'antiga caserna».

6-9-2025
«Calders recorda Jaume Casacuberta amb una exposició de paisatges. La mostra d'una trentena d'obres del pintor i aquarel·lista calderí s'inaugura avui al Casal Social i es podrà veure fins al 14 de setembre».

15-9-2025
«Castellterçol reivindica Prat de la Riba amb visites guiades a la Casa Museu. Els recorreguts per l'edifici on va néixer i morir el president de la Mancomunitat, que es fan des d'ahir el segon diumenge de cada mes, permeten aprofundir també en la vida rural al Moianès de l'època».

18-9-2025
«La consulta sobre la planta de biogàs de Moià es podria allargar fins al març. L'ajuntament està tancant la validació de les firmes recollides per la comissió promotora, amb marge fins a l'1 d'octubre, i a partir d'aquí s'obre un termini màxim de cinc mesos incloent la convocatòria i les votacions».

22-9-2025
«Santa Maria d'Oló obrirà al gener la nova llar d'infants. Les obres del nou edifici estaran enllestides a la tardor i durant les vacances es farà el trasllat».

1-10-2025
«Prova pilot al Moianès per a evitar accidents de moto a la B-124. Catalunya provarà la senyalització per alertar els motoristes del risc en la traçada». «Moià demana al Govern que s'apressi amb els projectes clau per a la C-59. El ple aprova una moció en la qual es requereix a Territori que faci realitat al més aviat possible la millora del tram fins a l'Eix Transversal i la variant de Sant Feliu».

3-10-2025
«Malestar al Moianès perquè la comarca no té pediatre assignat. La professional que hi havia al CAP de Moià s'ha traslladat de centre i actualment un pediatre d'Artés s'hi desplaça dos matins a la setmana. L'ICS assegura que s'han iniciat els passos oportuns per "cobrir la plaça al més aviat possible"».

EL PUNT AVUI+

2-10-2025
«Moià, de l'escorxador al biogàs», crònica resumint aquest tema.

MOV. DEMOGRÀFIC / NECROLÒGIQUES

Naixements

Aina Bach Escosa, filla de Núria i de Frederic, dia 29 de juliol, a Tortosa.

Olívia Colomer Fernández, filla de Carles i de Sandra, dia 12 de setembre.

Defuncions

Ramon Ubasart Pedrals, de setanta anys, dia 14 de setembre.

Pere Murillo Cueto, de setanta-cinc anys, vidu de Núria Rius, dia 3 d'octubre.

Agraïment

Família Ubasart-Oller

Ramon Ubasart

En la defunció de Ramon Ubasart Pedrals, la família vol expressar el seu agraïment a totes les persones que han estat al nostre costat. Divuit mesos de malaltia, rebent el suport humà i generós de la sanitat. Tots n'hem d'estar cofois, dels seus serveis.

Hem comptat amb l'estima i amistat familiar, d'amics, de companys i dels veïns dels carrers de la Ciutadilla, les Tres Cases, Sant Pere i altres. Moltes tardes d'aquest estiu, sota la suau marinada, es constituïa davant la casa del Ramon una concorreguda reunió ciutadana que ell presidia content i satisfet. Fins al darrer dia, la concentració s'acabava amb una feixuga caminada fins al banc de pedra de la font de la plaça de Sant Pere per veure passar i saludar els veïns. Malalt terminal, va voler, i fou possible, expirar a casa, envoltat de tota la família.

* * *

Els actes de la vetlla al tanatori i de la cerimònia funeral a l'església parroquial es podrien resumir i significar amb les paraules pronunciades per la jove Mariona Oller i Graners, que, convençuda, ens deia: «T'estimem, tiet!»

Tot i el dolor per la pèrdua, ens sentim plenament reconfortats amb les mostres d'afecte i recolzament rebudes.

I la posta es confon amb la claror de l'alba.

Gràcies.

MOIÀ
Avda. Zona Industrial, s/n
Tels. 93 830 12 25
93 820 77 77

AVINYÓ
Antoni Prat, s/n
Tel. 93 838 72 78

SANT QUIRZE SAFAJA
Ctra. de Mollet-Moià
Km. 25,400

ROVIRA
GAS-OILS

CALEFACCIONS - INDÚSTRIES
AGRÍCOLA - AUTOMOCIÓ

SERVEI A DOMICILI
TELS. COMANDES :
93 830 12 25 - 93 820 77 77

Joan Viladrich Homs (1963-2025)

Josep Roca Iglésias

Joan Viladrich

En Joan ens va deixar de manera sobtada el 24 d'agost d'aquest any. Vull, des d'aquí, explicar com ha sigut com a persona i amic.

Va néixer a Vila-rasa, el gran de quatre germans. Els seus pares, en Lluís i la Núria, pagesos, treballadors, gent bona, austers, qualitats que ell va portar tota la vida. Va estudiar als escolapis fins a 8è d'EGB i en acabar va anar a Quintanes (Escola de Formació Agrària), a les Masies de Voltregà.

En acabar la formació, de seguida va veure que la pagesia no era per a ell i va començar a fer de drapaire i col·laborar amb els qui després serien el seu sogre i els seus cunyats (ca l'Iglésias). Va ser llavors que començà a sortir amb la Maria Àngels, persona amb qui ha anat de bracet fins a l'últim dia.

La seva ocupació laboral canvia una mica quan deixa el reciclatge i es dedica a fer transport per a altres empreses i sempre com a autònom. Més tard, comença la recollida d'escombraries a Moià i en altres pobles del Moianès. Va haver de fer créixer l'empresa llogant gent, perquè encara mantenia el transport. Van ser anys de treballar molt, de patir perquè cada dia els camions estiguessin a punt per a sortir a treballar l'endemà, encara que això suposés quedar-se durant la nit a repassar problemes mecànics.

Mentre tot això passava, en Joan feia el cafè a primera hora del matí al bar Muntanya, si podia esmorzava al Prat i anava ajudant tothom qui li ho demanava, des de buscar recanvis de vehicles per internet a deixar el que calgués, sempre amb servei a cost zero i amb el somriure i bon caràcter que tothom apreciava.

Ara fa poc, va deixar el servei de recollida d'escombraries com a empresa, encara que feia alguna suplència de cap de setmana o vacances per al nou servei. També feia petits transports repartint mercaderies per tota la província i, en especial, per l'àrea metropolitana de Barcelona, que coneixia completament.

En aquesta etapa començava a veure la jubilació a prop. Temps de plantejar-se moltes coses i començar a desaccelerar el ritme. Fa poc vàrem tornar a coincidir per fer una petita caminada diària (tots dos per prescripció mèdica, com tanta gent!). Van ser aquests dies que retrobes aquell Joan llest, inquiet, bo, servicial, just, de bon humor, a qui brillaven els ulls en parlar de la seva família. La seva preocupació per l'evolució del món, i tot això amb una altra gran passió: la maquinària, tant motos, com cotxes, tractors i camions, en especial els d'època (era col·laborador i puntal indispensable, cada any, de la descoberta del Moianès amb tractor).

Podria anar parlant de la quantitat de gent que ha coincidit amb ell al llarg de la seva vida i del rastre que ha deixat. Em quedo amb el record de la persona excepcional que ha sigut.

DADES METEOROLÒGIQUES

Estació pluviomètrica de l'Escola Pia

LATITUD 41º 48' 53'' N LONGITUD 2º 5' 44'' ALTITUD 741 m

SETEMBRE 2025

DÈCADA	TEMPERATURES			ESTAT DEL CEL			VENT	PLUJA	
	Màx.	Min.	Mit.	Serens	Coberts	Núvols	Dominant	Parcial	TOTAL
De l'1 al 10	24,2	15,0	19,6	1	2	7	NW	36,4	
De l'11 al 20	24,5	16,6	20,6	4	0	6	W	25,0	
Del 21 al 30	19,2	10,5	14,8	2	2	6	NE	15,0	76,4

COMPARATIVA SETEMBRE 1925 - 2025

	Setembre 1925	Setembre 2025
Mitjana de les màximes	20,7	22,6
Mitjana de les mínimes	11,2	14,1
Temperatura mitjana	16,0	18,3
Màxima absoluta	28,0	27,7
Mínima absoluta	4,0	7,7
Pluja mensual	23,5	76,4
Pluja màxima en un dia	13,5	35,2
Dies de pluja	8	5

Les dades meteorològiques de Moià actualitzades cada 15 minuts (i les dades històriques des de l'any 2006) es poden consultar a la web gestionada per la família de Carles Illa i Casanova, *MeteoMoia.cat*. També es pot seguir al Twitter (@MeteoMoia), al Facebook (Meteo.Moia) i a Instagram (@elmoianes).

NOTA DE LA REDACCIÓ

Totes les persones i entitats que vulguin fer-nos arribar articles, cròniques, informacions, etc. per al pròxim número de LA TOSCA, ens ho poden fer arribar fins al dia **20 de novembre**, a través del correu electrònic latosca@latosca.cat o bé deixant-nos-ho a la nostra bústia, a Can Carner.

DENTIBLANC

El dentifrici amb extracte de papaia, d'enèrgica acció emblanquidora.

DENTS NETES, BLANQUES I BRILLANTS

Demani consell farmacèutic.

GRAU
SERVEIS IMMOBILIARIS DES DEL 1943

Celebrem anys 80

Immobiliaris de confiança a Barcelona.

A grau oferim un acompanyament integral en serveis immobiliaris.

Patrimonis, Comunitat de Propietaris, Immobiliària (compra, venda i lloguer) i Especialitzats en Assegurances

(impagaments lloguer, arrendador i edificis).

GRAU Serveis Immobiliaris
Via Augusta, 64-66 entl.
08006, Barcelona
info@finquesgrau.com
932 377 838

20145160